

SOMALİ: BİR ULUSUN YOK OLUŞU VE TÜRKİYE’NİN İNSANİ YARDIM GİRİŞİMİ

SOMALIA: A NATION’S PERIL AND
TURKEY’S HUMANITARIAN AID

: فناء شعب ومساعدات تركيا الانسانية الصومال

ORTADOĞU STRATEJİK ARAŞTIRMALAR MERKEZİ
CENTER FOR MIDDLE EASTERN STRATEGIC STUDIES
مركز الشرق الأوسط للدراسات الاستراتيجية

SOMALİ: BİR ULUSUN YOK OLUŞU VE TÜRKİYE’NİN İNSANİ YARDIM GİRİŞİMİ

SOMALIA: A NATION’S PERIL AND TURKEY’S HUMANITARIAN AID

: فناء شعب ومساعدات تركيا الانسانية الصومال

Rapor No: 67

Ağustos 2011

ISBN: 978-605-5330-06-4

Ankara - TÜRKİYE ORSAM © 2011

Bu raporun içeriğinin telif hakları ORSAM’a ait olup, 5846 Sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu uyarınca kaynak gösterilerek kısmen yapılacak makul alıntılar ve yararlanma dışında, hiçbir şekilde önceden izin alınmaksızın kullanılamaz, yeniden yayımlanamaz. Bu raporda yer alan değerlendirmeler yazarına aittir; ORSAM’ın kurumsal görüşünü yansıtmamaktadır.

ORTADOĞU STRATEJİK ARAŞTIRMALAR MERKEZİ

Tarihçe

Türkiye’de eksikliği hissedilmeye başlayan Ortadoğu araştırmaları konusunda kamuoyunun ve dış politika çevrelerinin ihtiyaçlarına yanıt verebilmek amacıyla, 1 Ocak 2009 tarihinde Ortadoğu Stratejik Araştırmalar Merkezi (ORSAM) kurulmuştur. Kısa sürede yapılanan kurum, çalışmalarını Ortadoğu özelinde yoğunlaştırmıştır.

Ortadoğu’ya Bakış

Ortadoğu’nun iç içe geçmiş birçok sorunu barındırdığı bir gerçektir. Ancak, ne Ortadoğu ne de halkları, olumsuzluklarla özdeşleştirilmiş bir imaja mahkum edilmemelidir. Ortadoğu ülkeleri, halklarından aldıkları güçle ve iç dinamiklerini seferber ederek barışçıl bir kalkınma seferberliği başlatacak potansiyele sahiptir. Bölge halklarının bir arada yaşama iradesine, devletlerin egemenlik halklarına, bireylerin temel hak ve hürriyetlerine saygı, gerek ülkeler arasında gerek ulusal ölçekte kalıcı barışın ve huzurun temin edilmesinin ön şartıdır. Ortadoğu’daki sorunların kavranmasında adil ve gerçekçi çözümler üzerinde durulması, uzlaşmacı inisiyatifleri cesaretlendirecektir. Söz konusu çerçevede, Türkiye, yakın çevresinde bölgesel istikrar ve refahın kök salması için yapıcı katkıların sürdürmelidir. Cepheleşen eksnelere dâhil olmadan, taraflar arasında diyalogun tesisini kolaylaştırmaya devam etmesi, tutarlı ve uzlaştırıcı politikalarıyla sağladığı uluslararası desteği en etkili biçimde değerlendirebilmesi bölge devletlerinin ve halklarının ortak menfaattir.

Bir Düşünce Kuruluşu Olarak ORSAM’ın Çalışmaları

ORSAM, Ortadoğu algılamasına uygun olarak, uluslararası politika konularının daha sağlıklı kavranması ve uygun pozisyonların alınabilmesi amacıyla, kamuoyunu ve karar alma mekanizmalarına aydınlatıcı bilgiler sunar. Farklı hareket seçenekleri içeren fikirler üretir. Etkin çözüm önerileri oluşturabilmek için farklı disiplinlerden gelen, alanında yetkin araştırmacıların ve entelektüellerin nitelikli çalışmalarını teşvik eder. ORSAM; bölgesel gelişmeleri ve trendleri titizlikle irdeleyerek ilgililere ulaştırabilen güçlü bir yayım kapasitesine sahiptir. ORSAM, web sitesiyle, aylık Ortadoğu Analiz ve altı aylık Ortadoğu Etütleri dergileriyle, analizleriyle, raporlarıyla ve kitaplarıyla, ulusal ve uluslararası ölçekte Ortadoğu literatürünün gelişimini desteklemektedir. Bölge ülkelerinden devlet adamlarının, bürokratların, akademisyenlerin, stratejistlerin, gazetecilerin, işadamlarının ve STK temsilcilerinin Türkiye’de konuk edilmesini kolaylaştırarak bilgi ve düşüncelerin gerek Türkiye gerek dünya kamuoyuyla paylaşılmasını sağlamaktadır.

İçindekiler

Takdim.....	4
Özet.....	5
Giriş	6
1. Somali'nin Etnik ve İktidar Yapısının Görünümü	6
2. Somali'nin Bağımsızlık Öncesi Kısa Tarihi	7
3. Somali'nin Bağımsızlık Kazanmasından Sonraki Süreçte Başlıca Sorunları	8
3.1. Sınır Sorunları	8
3.2. İç Sorunlara Bağlı Çatışmalar	9
3.2.1. Muhammed Ziyad Barre Dönemi Gelişmeleri	9
3.2.2. Barre Dönemi Sonrası Gelişmeler ve BM'nin Olaylara Müdahil Olması	10
3.2.3. İslami Mahkemeler Birliği'nin Yükselişi ve Etiyopya'nın Müdahalesi	11
3.2.4. Şeyh Şerif Ahmed Dönemi Gelişmeleri.....	14
3.3. Deniz Haydutluğu	18
3.4. Kıtık ve İnsani Sorunlar	18
4. Somali'deki Kıtık ve İnsani Krizin Uluslararası Boyutu ve Türkiye'nin Somali'ye Ekonomik Yardımları	19
4.1. Sorunun Uluslararası Boyutu	19
4.2. Göçmen Sorunu	21
4.3. Türkiye'nin Somali'ye Ekonomik Yardımları	22
Sonuç	24

TAKDİM

Tarihi Somali toprakları tarih boyunca büyük güçlerin ilgisini üzerine çekmiş ve bunun sonucunda ülke yıllarca Batılı güçlerin işgali altında kalmıştır. 1550'li yılların sonunda Osmanlı idarisi altına giren Somali toprakları Kızıl Deniz'i kontrol etmek isteyen devletlerin sürekli ilgisini üzerine çekmiştir. Osmanlı sonrası dönemde İngiliz, İtalyan ve Fransızların üzerine savaştığı Somali toprakları kendi içinde bölüştürülmüştür. Bundan dolayı Somali hem kendi içinde hem de komşu ülkelerle sürekli bir şekilde istikrarsız ilişkiler kurmuş; yaşanan savaşlar ve çatışmalardan dolayı ülke ekonomisi çökmüş, milyonlarca Somalili mülteci konumuna düşmüştür.

Nitekim yıllardır deniz haydutluğu ile uluslararası basın gündemine gelen Somali, yıllarca süren iç çatışmalar, 20 yılı aşkın süredir süren siyasi kriz, IMF reçeteleri, EL-Şebab örgütünün askeri faaliyetleri, sömürgeci güçlerin gemilerini kaçırdıklarını öne süren modern dünyanın deniz korsanlarının eylemleri ve son olarak 2011 Martında yağmur yağışının %25'in altına düşmesiyle yaşanan kuraklıkla adeta yok olmaya başlamıştır.

Günümüz dünyasının en önemli kıtlık ve insani sorunlarının yaşandığı Somali hakkında Türkiye'de yeterli derece akademik çalışmanın yapılmamış olması dikkat çekicidir. Bu bağlamda ORSAM Danışmanı Doç. Dr. Veysel Ayhan danışmanlığında Mehmet Öztürk tarafından hazırlanan "Somali: Bir Ulusun Yok Oluşu ve Türkiye'nin İnsani Yardım Girişimi" adlı ORSAM Raporu ile kurumsal olarak Somali'de yaşanan sorunlara dikkat çekmek istedik. Elinizdeki ORSAM Raporuyla kurumsal olarak ORSAM ekibi olarak hem Somali'nin tarihsel olarak yaşadığı siyasi ve askeri sorunlar hem de Türkiye'nin son yardım girişimleri üzerinde durarak konuyu kapsamlı bir şekilde kamuyoyunun dikkatine sunmak istedik.

Yeni çalışmalarda buluşmak dileğiyle.

Hasan Kanbolat
ORSAM Başkanı

Hazırlayan: Mehmet Öztürk
Araştırma Görevlisi
Doktora Programı, Abant İzzet Baysal Üniversitesi
Uluslararası İlişkiler Bölümü

SOMALİ: BİR ULUSUN YOK OLUŞU VE TÜRKİYE’NİN İNSANİ YARDIM GİRİŞİMİ

Özet

Türkiye son dönemde Somali’de yaşanan insanlık dramına seyirci kalmamış ve Başbakanlık, TİKA, Sağlık Bakanlığı, Diyanet İşleri Başkanlığı, Kızılay gibi devlet kurumlarının yanı sıra, İHH, Kimse Yok Mu, Cansuyu, Yeryüzü Doktorları, Deniz Feneri ve daha birçok sivil toplum kuruluşu, medya ve belediye adeta bir seferberlik halinde Türkiye’den Somali’ye bir yardım köprüsü inşa etmeye yönelmiştir.

Başbakan Erdoğan, Somali halkına moral vermek, dünya kamuoyunun dikkatini bu bölgeye çekmek için kalabalık bir heyetle 19 Ağustos 2011’de Somali’yi ziyaret etmiştir. Gerçekleştirilen bu ziyaret sonrasında, 20 yıl aradan sonra büyükelçiliğini yeniden açmak ve yeni bir elçilik binası yapma kararı alınmasının yanı sıra, sahra hastaneleri intikal merkezleri olarak kullanılması ve 400 yataklı kullanılmayan bir hastanenin restore edilmesi, su sıkıntısını gidermek için su kuyularının açılması ve enerji sıkıntısının giderilmesi için de belli yerlere jeneratörlerin yerleştirilmesi, havaalanından şehre gelen yolun asfaltlanması, çöp kamyonlarının gönderilmesi ve TOKİ’nin hem okul hem de toplu konutlar inşa etmesi ve son olarak da siyasi krize çözüm bulmak adına, El-Şebab ile hükümet arasında arabulucu rolü oynamaya yönelmiştir.

Tarihi Somali toprakları, Batılı devletlerin II. Dünya Savaşı sonrasında bölge halkına danışılmadan, yerli halkın kültür farklarına dayalı doğal sınırlar göz ardı edilerek ve sömürgeci güçlerin stratejik ekonomik ve siyasi çıkarlarına ve aralarındaki denge hesaplarına göre, Somali, Kenya ve Etiyopya ve dah sonraları da Cibuti ve Eritre olarak parçalanmasına yol açmıştır.

26 Haziran 1960’da, İngiliz yönetimi altındaki Somaliland Protektorası’nın İngiltere’den bağımsızlığı kazanmasının ardından, BM vesayeti altında İtalya tarafından yönetilen İtalyan Somaliland’ı da 1 Temmuz 1960’da bağımsızlığını elde etmiştir. Bu iki bölge 1 Temmuz 1960’da “Somali Cumhuriyeti” adı altında birleşmişlerdir. Ancak, yıllarca iki ayrı sömürge devletinin kontrolünde yaşayan kabileler birleşme sürecinde günümüze dek sürececek kanlı bir iktidar mücadelesini girişmişlerdir.

Somali’deki çatışmaları önlemek adına kurulan uluslar arası INITAF gücüne BM’nin daveti üzerine Türkiye’de 15 Ocak 1993’te bir askeri birlikle katılarak Somali’deki sorununa müdahil olmuştur. Türkiye için bu harekâtın diğer önemli bir yanı, daha sonra tekrar Barış Gücü olarak oluşturulan kuvvetlerin (UNOSOM-II) komutanlığını Şubat 1993’ten Ocak 1994’e kadar bir Türk generalinin yapmış olmasıdır. Bu aynı zamanda ilk defa bir Türk generalinin BM Barış Gücü komutanlığını üstlenmesi anlamı taşımaktaydı.

BM 20 Temmuz 2011’de Somali’de resmen kutluk olduğunu ilan ettiğinde, dış yardıma muhtaç hale gelmiş yüzbinlerce kişi komşu ülkelerdeki BM kamplarına akın etmiştir. Tarım ve hayvancılığa uygun ve Afrika Boynuzu’nda maden ve petrol ülkesi olan, ayrıca Afrika’nın en uzun sahil şeridine sahip ülkesi olan Somali’de yaşanan kıtlığın temel sebepleri arasında ülkede yaşanan iç savaşların büyük bir etkisi vardır.

BM İnsani Faaliyetler Bürosu’nun Başkanı Mark Bowden daha 2009 yılında, Somali nüfusunun yarısının yetersiz beslenme tehdidiyle karşı karşıya olduğu uyarısında bulunmuş ve 2,5 milyon kişinin acil yardıma muhtaç olduğunu, bir milyon kişinin de risk altında olduğunu ifade etmişti.

Giriş

Doğu Afrika'nın istikrarsız ülkesi olan Somali'nin son dönemde dünya gündemine oturan sorunu kıtlık ve buna bağlı olarak ortaya çıkan insanlı krizdir. Her ne kadar bu sorunu, kuraklığın tetiklediği söylenebilse de söz konusu sorunun altyapısında veya bunu doğrudan etkileyen faktörlerin başında ülkenin bağımsızlık sonrası karşı karşıya kaldığı politik sorunlar gelmektedir. ABD Dışişleri Bakanı Hillary Clinton Uluslararası Gıda Politikası Araştırma Enstitüsü'nde yaptığı konuşmasında "Kuraklık gıda kıtlığını tetiklemiş olsa da, kuraklık nedeni değildir. Fakat doğrusu, zayıf veya olmayan tarımsal sistemler, iyi zamanlarda pazar fırsatlarını veya yeterli gıda üretimini başarısız kılmış ve kötü zamanlarda ise tamamen yıkmıştır."¹ demiştir. Burada Clinton kıtlığın nedeni olarak, tarımsal sistemlerin olmayışı ya da zayıf olmasına bağlasa da aslında bu sorun ülkenin karşılaştığı diğer sorunlarla yakından ilgilidir. Somali'nin daha önce yaşadığı ve iç ve dış etkenlerin belirleyici olduğu sorunlar, kıtlık ve sonrasında yaşanan insani krizin temel nedeni olmasa da bu sorunun gelişim evriminde ve ulaştığı boyut itibarıyla doğrudan ilişkilidir.

Başta Somali olmak üzere bölge halkı kıtlık, açlık ve susuzluk sebebiyle büyük bir insani krizle karşı karşıya kalmıştır. Çünkü bu durum, milyonlarca insanı etkileyerek salgın hastalıklara ve ölümlere neden olmuş ve bölge halkı adeta hayatta kalma mücadelesi vermektedir.

Somali'nin bu son sorunundan önceki sorunları; iç çatışmalar, sınır problemleri ve Somali açıklarındaki deniz haydutluğu meselesidir. Bu ülkedeki İngiliz, İtalyan ve Fransızlar gibi sömürgeci ülkelerin kendi çıkarları doğrultusunda çizdikleri sınırlar, belli kimliklere dayalı toplum yapısında bölünmelerin yaşanmasına sınır problemlerine neden olmuştur. Ayrıca iç sorunların neden olduğu istikrarsızlıklar da Aden Körfezi açıklarında deniz haydutluğu sorununun ortaya çıkmasını beraberinde

getirmiştir. Bu olayların gelişmesi ve yaygınlaşmasında dış güçlerin payını göz ardı etmek de gerçekçi olmaz. 2011 yazında tavan yapan kıtlık ise ülkede insani krize dönüşmüş durumdadır. Bu noktada birçok Batılı kurum ve devletlerin tutumundan farklı davranan Türkiye'nin gerçekleştirmiş olduğu Somali'ye yardım seferberliğinin başarıya ulaştığı görülmektedir.

1. Somali'nin Etnik ve İktidar Yapısının Görünümü

637.657 km²lik yüzölçümlü ve resmi dil olarak Somalice'nin² yanı sıra Arapça, Oromo, İtalyanca ve İngilizce de konuşulduğu³ Somali'de yaşayan 6 önemli aşiret/klanın isimleri ve bunlara mensup olan kabileler şunlardır:⁴ 1) Hawiye (%25): Abdal, Abgal, Ajuran, Degodia, Habr Gedr, Hawadie, Murosade. 2) Issak (%22): Eidagalla, Habr Awal, Habr Toljaala, Habr Yunis. 3) Darod (%20): Dolbohanta, Majerteen, Marehan, Ogadeni, Warsangeli. 4) Rahanwein (%17). 5) Dir (%7): Gadabursi, Issa. 6) Digil (%3). Halkı %99'u Müslüman olan (%85'i Sünni Müslüman) Somali'de etnik yapı, %85 Somalili, %15 Bantu ve Araplar şeklindedir.

2004 yılında Kenya'da kurulan Somali'deki 275 üyeli Geçici Federal Palamento'da (Transitional Federal Parliament-TFP); 4 büyük klan 61'er, küçük klanlar ise 31 sandalyeye sahiptir. Ayrıca bu Parlamento'nun %12'sinin kadın olma zorunluluğu vardır. Ülke resmi olarak katılımcı demokrasi ve cumhuriyetle yönetilmesine rağmen, 1991 yılından beri devam eden anarşik yapı sebebiyle politik partilerin, dolayısıyla halk oyununun bir değeri bulunmamaktadır. Klanların müşterek idaresinden oluşan parlamento, klan temsilcilerinden oluşmakta, parlamento ise Cumhurbaşkanı, Cumhurbaşkanı başbakanı, başbakan ise bakanları seçmektedir.⁵

2009 tahminlerine göre 9.8 milyonluk bir nüfusa sahip Somali'de Geçici Federal Hükümet (GFH-Transitional Federal Government/

TFG) olarak da bilinen Geçici Hükümet 2004 Ekiminde başladığı 5 yıllık bir görev süresini kalıcı hükümetin oluşturulmasına yönelik yapılan 2009'daki seçimlere kadar sürdürmüştür. Ancak 2009 Ocağında Geçici Federal Parlemanto, TFG'nin görev süresini 2011 yılına kadar uzatmış ve 200 kişilik milletvekili sayısını 550'ye yükseltmiştir.⁶

Cumhurbaşkanı Şeyh Şerif Şeyh Ahmed, Hawiye klanının Abgal koluna mensuptur. Siyasi yaşamına İslami Mahkemeler Birliği'nde (İMB/Islamic Courts Union/ICU) başlayan ve ülkenin önde gelen İslami politika liderlerinden ve eski bir lise öğretmeni olan Ahmed, Cibuti'de yapılan başkanlık seçimlerinde Somali Meclis üyelerinden 293 oy almış ve rakibi Maslah Muhammed Ziyad'a (126 oy) üstünlük sağlayarak 31 Ocak 2009'da görevine başlamıştır.⁷

Bu arada, Somali geçici hükümetinein görev süresinin 2011 Ağustosunda sona ermesi öngörülmüş olmasına karşın Şeyh Şerif Şeyh Ahmed istifa etmeyi reddetmiştir. 2011 Haziranında anlaşmaya varılmış ancak bu anlaşma (Kampala Anlaşması) sevilen başbakan Muhammed Abdullahi Muhammed'in görevden alınmasına yol açmıştır.⁸ 9 Haziran 2011'de Uganda Cumhurbaşkanı Yoweri Museveni ile BM'nin Somali Temsilcisi Augustine Mahiga'nın hazır bulunduğu bir törenle imzalanan Kampala Anlaşması; başbakanın istifa etmesini, Somali'de geçiş kurumlarının süresinin 2012'ye kadar uzatılmasını ve devlet ve parlamento başkanlığı seçimlerinin Ağustos 2012'de yapılmasını içermekteydi. Nitekim, Somali Başbakanı Muhammed Abdullahi Muhammed, toplumun çıkarını düşünerek ve Kampala Anlaşması'na uygun olarak istifa ettiğini 19 Haziran 2011'de duyurmuştur. Yerine Abdiweli Muhammed Ali geçmiştir.⁹

2. Somali'nin Bağımsızlık Öncesi Kısa Tarihi

Fransızların, 19. yüzyılın ikinci yarısında Cibuti bölgesine iyice yerleşmeleri üzerine

Fransa'yı kuşatmak için; İngiltere, Somali'ye çıkarak burada kendi yönetimini inşa etmiş, Fransa'yla rekabet halinde bulunan İtalya ise, 1889'da Güney Somali'de ve Eritre'de kendi yönetimini kurmuştur. İtalyanlar, İngiltere'nin Sanayi Devrimi esnasında izlediği yolu takip ederek burada pamuk plantasyonları kurarak sanayileşmesini pamuğa dayandırmak istemişlerdir. Bütün bunlar yaşanırken İngiltere, İtalya ve Fransa arasında bir çatışmadan ziyade bir anlaşma sağlanarak, egemenlikleri altına aldıkları toprakları birbirinden ayıran sınırları çizmişler ve herkes kendi bölgesini yönetmekte serbest kalmıştır. Ancak bu işgalci güçlerin, ele geçirdikleri topraklardaki yönetimleri kolay olmamış, sürekli tekrarlanan ayaklanmalar İkinci Dünya Savaşı'na kadar varlığını hissettirmiştir.¹⁰

Daha sonrasında ise Cibuti ve Eritre dışındaki sömürge toprakları, bölge halkına danışılmadan, yerli halkın kültür farklarına dayalı doğal sınırları göz ardı edilerek ve sömürgeci güçlerin stratejik ekonomik ve siyasi çıkarlarına ve aralarındaki denge hesaplarına göre, Somali, Kenya ve Etiyopya arasında paylaştırılmıştır. Böyle bir paylaşım ise, Kenya-Somali, Somali-Etiyopya savaşlarının, Cibuti ayaklanmasının, Eritre'nin bağımsızlık mücadelesine götüreceği gelişmelerin temelini atmıştır.¹¹

İkinci Dünya Savaşı yıllarında İngiltere ile Somali halkı arasında İtalya'ya karşı bir yakınlaşma neticesinde, 1943'te ilk parti olarak Somali Gençlik Kulübü (Somali Youth League/SYL) kurulmuştur. II. Dünya Savaşı'ndan sonra ise Müttefik devletler Somali'nin Ogaden (Ücadin) bölgesini Etiyopya'ya bırakmışlardır.¹²

26 Haziran 1960'da, İngiliz yönetimi altındaki Somaliland Protektorası'nın İngiltere'den bağımsızlığı kazanmasının ardından, BM vesaleti altında İtalya tarafından yönetilen İtalyan Somaliland'ı da 1 Temmuz 1960'da bağımsızlığını elde etmiştir. Bu iki bölge 1 Temmuz 1960'da "Somali Cumhuriyeti" adı altında birleşmişlerdir.¹³ Ancak, yıllarca iki ayrı sömürge devletinin kontrolünde yaşayan klanlar bir-

leşme sürecinde ciddi bir iktidar mücadelesi-ne başlamışlardır.¹⁴

3. Somali'nin Bağımsızlık Kazanmasından Sonraki Süreçte Başlıca Sorunları¹⁵

3.1. Sınır Sorunları

Afrika Boynuzu'ndaki Somali nüfusu, Cibuti içinden Dire Dawa'ya ve Etiyopya'ya, Tadjoura Körfezi'nden Güney Kenya sahil bölgelerine kadar uzanmaktadır. Dolayısıyla birçok Afrika ülkesinin tersine, Somali ulusu, kendi ulusal sınırlarının ötesine uzanmıştır. Söz konusu bu durum da Somali'nin 1960'da bağımsızlığa kavuşmasının ardından Somali milliyetçiliğinin hedeflediği ve aynı zamanda Pan-Somalizm olarak da bilinen tüm Somali halklarını Büyük Somali çatısı altında birleştirme girişimini beraberinde getirmiştir. Bu durum Somali ile komşuları Etiyopya, Kenya ve Cibuti arasında geçmişte yaşanan krizlerin başlıca nedenini oluşturmuştur.¹⁶

Batı Somali Kurtuluş Cephesi (Western Somali Liberation Front/WSLF) 1977 yılında Etiyopya'ya karşı bir saldırı başlatmış ve bu saldırı daha sonra dönemin Somali Cumhurbaşkanı Muhammed Ziyad Barre tarafından da desteklenerek Somali askeri birlikleri Ogaden bölgesine gönderilmiştir.¹⁷ Somali'nin bu şekilde, Etiyopya'daki Somali halkının yaşadığı Ogaden bölgesini işgal etmesine, Etiyopya 17 bin Küba askeri ve Sovyet yardımını da arkasına alarak 1978'de karşılık vermiş ve savaşı kendi lehine çevirdiği gibi Somali topraklarının bir kısmını da işgal etmiştir.¹⁸ Bu savaş tarihe Ogaden Savaşı olarak geçmiştir.¹⁹ Etiyopya nüfusunun %6'sını oluşturan ve 4.5 milyon civarında Somalilinin yaşadığı Ogaden bölgesine yönelik, iki taraf arasında 4 Nisan 1988'de imzalanan anlaşmayla Ogaden'de Etiyopya'nın egemenliği benimsenmiştir.²⁰

Bu anlaşma self-determinasyon yanlısı Ogadenliler için hayal kırıklığı oluşturmuş ve anlaşmaya yönelik sert eleştiriler yönelmelerine yol açmıştır. Zira annesi Ogadenli ve babası

Marehan Kabilesinden olan Barre yönetimi döneminde Ogaden-Marehan ilişkileri oldukça gelişmişti.²¹ Bu sınır sorununun yanı sıra Etiyopya'nın Somali'ye yönelik genel olarak şu tür stratejik hedefler izlediği öne sürülebilir:²² Etiyopya hiçbir zaman Somali'nin güçlenmesini istememektedir. Somali'nin, Etiyopya'nın denize en önemli çıkış noktası olma gibi stratejik bir konumda olması sebebiyle Etiyopya, bu ülkenin denetiminin kendinde olmasını istemektedir. Etiyopya, Somali'de istikrarlı bir hükümet oluşması halinde, bu hükümetin Etiyopya'nın işgali altındaki Ogaden'i yeniden istemesinden çekinmektedir. Ayrıca Etiyopya yönetimi, İslamcı hükümetin, kendi ülkesindeki Müslümanları etkilemesinden endişe duymaktadır.

Kenya'nın Somali sınırına yakın Northern Frontier District'te (NFD) yaşayan Kenyalı Somaliler ise, Kenya'ya aidiyetlik bağı oldukça zayıf ve gerek sömürge döneminde gerekse de sömürge sonrası dönemde Kenya'dan ayrı bir yaşam sürmüşlerdir. Kenya içinde marjinalleşmiş bir toplum olan NFD'de, irredentist mücadele ilk defa 1960'ların başında Seyyid Muhammed ile başlamıştır. Kenyalı Somalililer, Somali Cumhuriyeti ile yeniden birleşmek için çeşitli forumlara temsilci göndermeye başlamışlardır. Çeşitli Somalili yönetimlerce bu girişimler desteklense de sömürgeci dönemden kalan sınırlar onlar için self-determinasyonun önünü kesen gelişme olmuştur. Buna karşın Kenya, sömürge sınırların bölgesel bütünlüğünü, bağımsız Afrika devletlerinin kabul ettiklerini savunmuştur. Kaldı ki İngilizler, NFD sorununu çözmeden 1963'te Kenya'ya bağımsızlık vermiştir. Kenya Somali kökenli Kenyalıları ayrı bir toplum hüviyetinde görmekten ziyade engelleyici ya da cezalandırıcı önlemler olarak buranın Somali ile bütünleşmesinin önüne geçmeye çalışmaktadır.²³

Fakat, 1963'te Kenya sınırları içinde kalan Somalililer, Somali'ye bağlanmak istedikleri için yıllarca süren bir ayaklanma başlatmışlardır. Bu ayaklanma kendi ülkesindeki ayrılıkları

çözme sorunu yaşayan ve birleştirici, dikkatleri başka yönlere çekmeyi sağlayacak unsurlar arayan Somali yönetimleri tarafından desteklenmiştir.²⁴ Kenya'daki Somalili nüfusunun çoğalması, sınırlarda yeterli denetimin olmayışı ve irredendist sorunlar Somali ile Kenya arasındaki sorunları özetler niteliktedir.²⁵ 30 milyon civarındaki nüfusunun %70'i Hıristiyan olan Kenya'nın kuzeydoğusundaki Somali dilinin konuşulduğu bölgeler, geçmişte iki ülke arasında anlaşmazlık konusu oluşturmalarının yanı sıra Somali'deki iç savaş esnasında yaklaşık 170 bin Somalili²⁶ Kenya'ya (özellikle Dadaab bölgesine) göç etmek durumunda kalmıştır.²⁷ Öte yandan tıpkı Kenya ve Etiyopya gibi Cibuti de, etnik unsurlar sebebiyle Somali'nin taleplerinden rahatsızlık duymakta ve bu yüzden Somali'nin kargaşa içinde olmasını tercih etmektedir.²⁸

3.2. İç Sorunlara Bağlı Çatışmalar

3.2.1. Muhammed Ziyad Barre Dönemi Gelişmeleri

Ziyad Barre, 21 Ekim 1969'da toplam nüfusun %2'sini oluşturan kendi kabilesi Marehan'ın ve Sovyetler Birliği'nin desteğini alarak bir darbe sonucu Somali'de iktidarı ele geçirmiştir.²⁹ İlk iş olarak en güçlü hükümet karşıtı Majerteen klanına karşı, sonrasında ise kuzeyde Issak klanına ve güneyde Hawiye klanına karşı mücadele etmiştir.³⁰ Barre ayrıca, 1970 yılında Sosyalizmi ülkenin ulusal rejimi olarak ilan etmiş ve dış politikada Sovyetler Birliği ile Çin'i müttefik olarak kabul etmiştir.³¹ Ancak Sovyetlerin Ogaden Savaşı sırasında Küba ile birlikte Etiyopya'yı desteklemesi Sovyet yanlısı politikayı sona erdirmiştir. Ogaden Savaşı'nın kaybedilmesi, Barre yönetimini derinden etkilemesinin yanı sıra Somali halkında Barre'nin sanıldığı kadar güçlü biri olmadığı kanısını uyandırmıştır.³²

Cumhurbaşkanı Muhammed Ziyad Barre'nin 23 Mayıs 1986'da geçirdiği bir trafik kazası sonucu tekrar görevine başlayabilmesi Ağustos ayını bulmuştur. Ancak bu kazayı önemli kılan

gelişme, bu kazanın büyük siyasi yan etkilere sahip olması ve gerek Barre'nin kendi kabilesi olan Marehan'da gerekse de hükümet içinde politik manevralara yol açmasıdır. Ziyad'ın 17 yıllık hükümrانlığında ilk kez dikkatler, 79 yaşındaki başkandan sonra kimin başa geçeceğine çekilmiştir. Onun hastalığı, kabileler ve çeşitli ihtilafçılar arasındaki uzlaşma eksikliği nedeniyle rejim içindeki bölünmeleri ortaya çıkarmıştır.³³

Barre'nin Somali'de 1986 yılına kadar güvenliği sağlayabilmiş olmasına karşın, muhalif grupların ve klanların muhalefeti de artış göstermiştir. Somali Devrimci Sosyalist Partisi (Somalia Revolutionary Socialist Party/SRSP) 1986 Kasımındaki 3. kongresinde 7 yıllık bir dönem için tek bir cumhurbaşkanı adayı belirlemiştir.³⁴

Öte yandan 1988'de, Somali Ulusal Hareketi (The Somali National Movement/SNM), Birleşik Somali Kongresi ve Ogaden Somali Vatandaşlar Hareketi (The Ogadeni Somali Patriotic Movement/SPM) birleşerek, Ziyad Barre hükümetine karşı silahlı mücadeleye başlamıştır.³⁵

1989 Ocak ayında³⁶, Barre hükümetini devirmeye yönelik saldırılar esnasında Hawiye klanı, azınlık klanlarının yardımıyla Birleşik Somali Kongresi (United Somali Congress/USC) şemsiyesi altında birleşmiş ve bunlar Darod klanını başkentten çıkarmışlardır. Daha sonrasında ise karşılıklı saldırılarla iç savaş başlamıştır. Ayrıca yine bu dönemde Barre'ye karşı güçlerin bir kısmı Somali Kurtuluşu Demokratik Cephe'yi (Somali Salvation Democratic Front/SSDF) oluşturmuştur.³⁷ 1991'de olağanüstü hal ilan eden Somali yönetimi, Mogadişu ve kuzeybatı bölgelerde kontrolü kaybetmiştir. Nitekim 1991 Ocak ayında Barre rejimi çökmüş ve ülkeyi terk etmek zorunda kalan Barre Kenya'ya sığınmıştır.³⁸ Ancak, karşıtlarının Kenya hükümetine yaptıkları baskılar yüzünden burayı da terk etmek zorunda kalan Barre, 2 hafta sonra Nijerya'ya gitmiş ve 2 Ocak 1995'te Lagos'da kalp krizi geçirerek ölmüştür.³⁹

3.2.2. Barre Dönemi Sonrası Gelişmeler ve BM'nin Olaylara Müdahil Olması

Barre hükümetinin düşmesinin ardından, ülkede yönetim boşluğu yaşanmış ve Somali anarşi ortamına sürüklenmiştir. Süreç içerisinde merkezî bir hükümet kurulamazken, Somaliland ve Puntland gibi bölgeler kendi özerk yönetimlerini ilan etmişlerdir.⁴⁰

Çeşitli Issak klan üyelerinin etkili olduğu bir gerilla yapılanması olan Somali Ulusal Hareketi (SNM), 1991 Ocağında Somali'nin kuzey batısında kontrolü ele geçirmiştir. Daha sonrasında SNM, eski Barre yönetimini destekleyen bölgenin diğer klanlarıyla barış görüşmeleri başlatmış ve bunda da başarılı olarak burada iç savaşın önüne geçmişlerdir. Yine eski Somaliland Protektorası, SNM'nin etkili olduğu ülkenin kuzey batısında 18 Mayıs 1991'de düzenlediği kongrede 1960'daki birlikten çekildiğini bildirmiş ve kendini Somaliland Cumhuriyeti olarak ilan etmiştir.⁴¹ Bu ilan edilen Somaliland uluslararası camiada tanınmamasına karşın, de jure ayrı statüsünü sürdürmeye devam etmektedir. Somaliland Anayasası'nın öngördüğü şekilde, Cumhurbaşkanı Yardımcısı Dahir Riyale Kahin, 2002'de eski Cumhurbaşkanı Muhammed İbrahim Egal'in yerine göreve gelmiştir. Kahin ayrıca 2003 Mayıs seçimlerinin ardından yine koltuğunu korumuştur. Somaliland'da, yeni cumhurbaşkanlığı seçimlerinin 2008 Nisanında gerçekleştirilmesi planmasına karşın, söz konusu seçimler 4 kez ertelenmiştir. Bu süre zarfında sadece 29 Eylül 2005'te 84

milletvekili alt meclis üye seçimi gerçekleştirilmiş ve söz konusu seçimler uluslararası gözlemcilerce şeffaf ve güvenilir olarak değerlendirilmiştir.⁴² Tek taraflı bağımsızlığını ilan ettiği 1991'den beri Somaliland'ın dördüncü Cumhurbaşkanı ise, Kahin'in yerine seçilen Ahmed Muhammed Silanyo olmuştur. 2010 Temmuzunda gerçekleştirilen söz konusu bu seçimler de uluslararası gözlemcilerce büyük ölçüde serbest ve adil olarak nitelendirilmiştir.⁴³

Bu arada Barre'ye muhalif grupların oluşturduğu ve liderliğini Muhammed Farah Aidid'in yaptığı USC, Ali Mehdi Muhammed ve Aidid liderliğindeki grup olarak ikiye ayrılmış ve birbiriyle çatışma içine girmişlerdir. Somali'nin orta kesimini kontrol eden Hawiye kabilesine mensup bu hiziplerin (Abgal klanına mensup Mehdi ile Habr Gedr klanına mensup Aidid arasındaki) çatışmaları, Darod kabilesinin de Mogadişu'ya hakim olma girişimini beraberinde getirmesi, USC ile Darod arasında da çatışmaları başlatmıştır.⁴⁴ Somali bu çatışmalara, 1985'te kurulan İslami Birlik Hareketi (El-İttihad El İslami) de askeri bir güç oluşturarak ve bölge ülkelerindeki islami örgütlerle ve Sudan'la ilişkilerini geliştirerek katılmıştır. Böyle bir ortamda, merkezi otoritenin gücü ve hukuk sistemi çökmüş ve kabileler arası çatışmalar, gasp, yağmalama ve uyuşturucu ticareti yaygınlaşmıştır. Ayrıca, 300 bin Somalili açlıktan ölüirken, yaklaşık 1,5 milyon Somalili ise ölüm riskiyle karşı karşıya kalmış ve 1 milyonu ise mülteci durumuna düşmüştür. Bu gelişmeler üzerine Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi (BMGK), 23 Ocak 1992'de 733 sayılı kararı almıştır. Söz konusu karar, Somali'ye silah ve askeri malzeme satışını yasaklamakta, ateşkes ve insani yardım sağlanması çağrısını içermekteydi. Ardından, ilk BM Somali Operasyonu⁴⁵ (BM Somali Barış Gücü Harekatı/United Nations Operation in Somalia I/UNOSOM-I) 1992 yılında yapılmıştır. Somali halkının Müslüman olması sebebiyle, oluşturulan barış gücüne Müslüman ülkelerden birlikler de katılmıştır.⁴⁶

Yaklaşık 500 asker, 50 gözlemci ve birçok insani yardım ve gıda malzemesinin sevkedildiği UNOSOM-I Barış Operasyonu sonucunda, yeteri kadar BM askerinin bölgeye hemen gönderilememesi nedeniyle⁴⁷ bölgede güvenlik sağlanamadığı gibi ülkede uzun süreli bir barış ortamı da tesis edilememiştir.⁴⁸ Bu barış gücüne ateş açılması ve insani yardım konvoylarının güvenliğinin sağlanamaması nedeniyle UNOSOM-I'nin başarılı olamayacağı anlaşılmıştır. Bunun üzerine BMGK 3 Aralık 1992'de aldığı yeni bir kararla insani yardım operasyonunun BM Kurucu Antlaşması'nın 7. bölümü uyarınca ve ABD'nin önderliğinde yapılmasını kararlaştırmıştır. Bu BM güçlerine barışı tesis etmek için kuvvet kullanma yetkisi de verilmesi anlamına gelmekteydi. Böylece 9 Aralık 1992-Mayıs 1993 tarihleri arasında UNITAF (Birleşik Görev Gücü-Unified Task Force) gerçekleştirilmiştir.⁴⁹ Nitekim, 1992 yılında BM Genel Sekreteri'nin Barış Gündemi'ni açıklamasının ve BMGK'nın Somali'de barışın sağlanmasında her yolun kullanılmasına izin veren 797 sayılı kararının ardından, ABD yeni bir operasyon için Somali Eski Büyükelçisi Robert Oakley'i görevlendirmiştir. Ülkede barış tamamen sağlanamadan devlet inşasına başlayan ABD bu amaçla Somali'de, polis kuvvetleri, hapishaneler ve mahkemeler oluşturmuştur. Fakat operasyonun maliyetinin 1 milyar doları geçmesi, bölgedeki askerlerin görev sürelerinin dolması ve olası bir devir-teslim işinin tehlikeli olması gibi nedenlerle ABD, UNITAF operasyonunun bitirilmesini ve yeni bir gücün bu ülkeye konuşlandırılmasını talep etmiştir.⁵⁰

1993 Mayısında askeri birliklerini azaltan ABD'nin yönetimi BM'ye⁵¹ devretmesinin ardından 37.000 askerden oluşan UNOSOM-II operasyonu (Mayıs 1993-Mart 1995) başlatılmıştır.⁵² Ancak BM başarısızlığını kabul ederek 1995 Martında bu ülkeden ayrılmıştır. ABD'nin Somali'den askerlerini geri çekmesinde ve BM'nin operasyonu sona erdirmesinde etkili olan esas faktör, BM'nin başına 25 bin dolar ödül koyduğu Aidid'e bağlı güçlerin 3 Ekim 1993'te Mogadişu'da El-Kaide'nin

desteği ile gerçekleştirdiği ve "Black Hawk Down/Kara Şahin Düştü" filmine konu olan saldırıda 18 ABD askerinin ölmesi ve 87'sinin ise yaralanması olmuştur. Zaten BM, 1992'de Somali Operasyonu'nu başlatırken diğer tüm fraksiyon liderlerinden farklı olarak, General Aidid ateşkesten yana olmadığını belirterek Barış Gücü'ne yönelik saldırılar gerçekleştirilmişti.⁵³ Nitekim 1995 yılına kadar Somali'de kalan BM Barış Gücü, insani yardım faaliyetlerinde başarılı olsa da, ülkede birliği sağlayıcı bir işlev gösterememiştir. Zira Somalili liderler ülke bütünlüğünü sağlayamadıkları gibi ülkenin birliğini sağlayacak bir hükümeti de kuramamışlardır.⁵⁴

3.2.3. İslami Mahkemeler Birliği'nin Yükselişi ve Etiyopya'nın Müdahalesi

ABD arabuluculuğunda 2000 yılında oluşturulan "4,5 formülü" yapısı ile, ilk dört büyük kabile, 275 sandalyeli parlamentoda ve hükümette (61'er milletvekili) aslan payını alırken, geriye kalanlar ise buçukla yetinmek durumunda kalmışlardır. Tüm grupları tatmin etmek için dünyanın en fazla sandalye sayısına sahip olan hükümet, başlarda 90 bakana sahipken bu sayı zamanla 40'lara kadar düşürülmüştür. Böyle bir yapıda bir tarafta kendi aralarında makam ve mevki dağıtan grubun karşısında ülkenin değişik bölgelerinde yeni oluşumları da beraberinde getirmiştir. İşte onlardan bir tanesi de İslami Mahkemeler Birliği (İMB)'dir.

İMB'nin kuruluşu aslında çok basit bir iş anlaşmazlığına dayanır. Zira akitlerine uymayan, hırsızlık yapan ve bazı suçluların cezalandırılmasını isteyen iş adamlarının talepleri doğrultusunda oluşturulan ve daha sonraları din adamları ve değişik kabilelerden silahlı militanlarca da desteklenen bu yerel (İslam) mahkemelerinin sayıları zamanla 40'ı aşmıştır. En önemli gelir kaynağı zengin Arap ülkelerinin bağışları olan İMB'nin Şura Heyeti Başkanlığı'nı, 61 yaşındaki asker emeklisi ve El-Kaide'ye yakın olmakla suçlanan İttihad-ı İslam Grubu'nun Başkanı Hasan Zahir Uveys

yürütürken, İcra Komitesi Başkanlığı'nı da Şeyh Şerif Ahmed yürütmüştür. İMB içinde silahlı olarak Uveys güçlü durumda iken, siyasi olarak da Şerif Ahmed güçlü konumdaydı.⁵⁵ 18 bölgeden oluşan ülkede, sağlık, adalet, eğitim ve güvenlik sağlayan İslam Mahkemeleri 2006 Haziran'ından itibaren bir araya gelerek bir komite kurmuşlar ve 11 bölgenin İslam Mahkemesi, 1999'da İMB ismi altında birleşmişlerdir. 2006 Haziranında Somali'nin büyük bölümünde kontrolü ele geçiren İMB'nin bu yükselişi üzerine, yıllardır birbiriyle çatışan kabile liderleri ABD'nin de desteğiyle ilk kez bir araya gelerek bir koalisyon kurmuşlardır. "Barışın Yeniden İnşası ve Terörle Mücadele" (Alliance for the Restoration of Peace and Counter-Terrorism/ARPCT) isimli bu koalisyon, İMB'ye karşı mücadeleye başlamıştır. Oysa Şerif Ahmed liderliğindeki İMB, 6 aylık süreçte ülkenin yeniden inşası, yolsuzlukların ve suçların önlenmesi konusunda önemli adımlar atmıştır.⁵⁶

ARPCT tarafından 2004 Aralıkta Kenya'da gerçekleştirilen toplantıda Geçici Federal Hükümet (GFH) ilan edilmiş, fakat ülkenin tümünü kontrol altına alamamış ve halkın sınırlı desteğini kazanabilmiştir.⁵⁷ GFH ile İMB arasında 2-4 Eylül 2006'da Hartum'da gerçekleştirilen görüşmelerde taraflar, bir ulusal ordu ve polis gücü kurulması, yabancı ülkelerin müdahalesine izin verilmemesi ve ateşkese bağlı kalacakları hususunda anlaşmaya varmışlardır. Fakat İMB'nin Kismayo kentini ele geçirmesi üzerine GFH, anlaşmanın ihlal edildiğini ve İMB'nin Eritre'den destek aldığını öne sürmüştür. ABD'li yetkililer tarafından El-Kaide ile bağlantılı bir islami rejim kurmayı hedeflediği iddia edilen İMB'ye yönelik Etiyopya birlikleri desteğindeki GFH, 2006'da başlattığı bir saldırıyla İMB kontrolündeki bölgeleri ele geçirmiştir. ABD yönlendirmesi ve istihbarat desteği ile yapılan bu saldırının ardından, ABD'nin 2007 Ocağında İMB'yi hedef alan hava saldırısıyla operasyon genişlemiştir.⁵⁸ Etiyopya'nın bu işgaldeki amacı ise, 1991'de Ziyad Barre yönetiminin düşürülmesinden sonra devletsiz olarak yönetilen ülke-

nin güneyinde İslam Mahkemeleri Birliği ve El-Şebab (Harekât el-Şebab Mücahidin) militanlarının varlığı ve bunların güçlerini birleştirmesi üzerine bu militanların kendi ülkesine sızmasını engellemektir.⁵⁹

2006-2007 yıllarında Somali'de yaşanan bu gelişmeler 300.000'e yakın Somalili yerleşimciyi yer değiştirmek zorunda bırakmıştır. Politik krizlerin birbirini izlemesi sonucunda Somali giderek zorlu bir çatışma ortamına sürüklenmiştir.⁶⁰

ABD'nin 2006 Nisan ayından 2007 Nisan ayına kadar geçen sürede Somali'nin güney kısmına yönelik politikalarında köklü değişiklikler yapması, İslamcı hareketlerin şiddet eylemlerini beraberinde getirmiştir. Böylece teröre karşı savaşta (war on terror) yeni bir cephe açılmış olmaktadır. Somali'deki Afrika Birliği Barış Gücü (African Union Mission in Somalia/AMISOM)⁶¹ sözcüsü Baridgye Bahuko'nun açıklamasına göre, direnişçiler tarafından, 2007 Martında konuşlandırılan AMISOM üssüne düzenlenen saldırılar sonrası çıkan çatışmada, 2 direnişçi öldürülürken, 11 sivil de hayatını kaybetmiştir.⁶² Ayrıca bu yıllardan itibaren hızla yaygınlık kazanan deniz haydutluğu olayları ülkede güçlü bir merkezi yönetimin bulunmadığını daha çok gözler önüne sermiştir.

Öte yandan, Somali'de farklı kanatların birbirleriyle anlaşmazlık içerisinde olmasına rağmen İslamcıların Somali'de iktidara geleceği fikri 2008 sonlarına doğru yaygınlık kazanmasında şu unsurlar etkili olmuştur:⁶³

- Uluslararası toplumun korsanlık sorununu çözmesine yönelik geçici Somali hükümetini sürekli sıkıştırdığı halde hükümetin deniz haydutlarını önlemede ve güvenliği sağlamada yetersiz kalması,
- Somali'ye yönelik Etiyopya müdahalesinin fiyaskoyla sonuçlanmasının ardından Addis Ababa'nın bu bataklıktan çıkma niyeti taşıması,

- İMB'nin daha önce deniz haydutluğu olaylarını önlemeye yönelik etkili önlemler alabilmeleri.

Siyasi analizci Abdullah Abdi'ye göre; "hükümet içerisindeki anlaşmazlıklar, İMB'nin yok ettiği başboşluk, istikrarsızlık, güvenliğin olmayışı, korsanlık gibi sorunların bu hükümet döneminde geri dönmesi... gibi nedenler İslamcılarının yönetime yeniden gelmelerine yardım edebilir." Abdi ayrıca bu görüşünü, başta ABD olmak üzere geçici Somali hükümetini destekleyenlerin artan iç çatışmalar karşısında aciz kalan hükümetten umudu kesmiş olmalarına da dayandırmaktadır. Nitekim uluslararası toplumun yanı sıra ABD'nin bölgedeki müttefiki Etiyopya bile bu iç çatışmaları yatırtmada başarısız olmuştur. Abdi'ye göre böyle bir durum, Etiyopya güçlerinin, hükümete muhalif Somali'nin Yeniden Kurtuluşu için İttifak lideri Şeyh Şerif Ahmed'le yapılan Cibuti Anlaşması'nı kendisine maske yaparak çekilmesine neden olabileceği gibi, Etiyopya güçlerinin askeri bir başarısızlığının hükümet güçleri ve yetkilileri içerisinde ciddi bir çözülmeye de sebebiyet verebileceğini belirtmiştir.⁶⁴

Durumun bu şekilde kontrolden çıkması üzerine, 24 Kasım 2007'de göreve başlayan Somali Başbakanı Nur Hasan Hüseyin, ülkesine uluslararası barış gücü gönderilmesi çağrısında bulunarak, bu barış gücü gelinceye kadar da Aralık 2006'dan beri Somali geçici hükümetini desteklemek üzere bu ülkede bulunan Etiyopya askerlerinin Somali'den ayrılmasını istemiştir.⁶⁵ Ancak bu isteğe rağmen, Somali Geçici Federal Hükümeti ve muhalif Somali'nin Yeniden Kurtuluşu için İttifak (Alliance for Re-Liberation of Somalia-ARS) arasında 9 Haziran 2008'de imzalanan⁶⁶ Cibuti Anlaşması gereğince, 3000 kişiden oluşan Etiyopya askeri kuvvetleri 25 Ocak 2009'da Somali'den çekilmişlerdir. Ancak Etiyopya yine de Somali sınırında askeri birlik bulundurmaktadır. Ayrıca Etiyopya askeri güçlerinin güvenliği sağlamak amacıyla yaklaşık 200 polisi eğittiği bildirilmiştir.⁶⁷

Etiyopyalı askeri güçlerin geri çekilmesinin Somali'de güvenlik boşluğunu ve istikrarsızlığını tetikleyebileceği yorumları üzerine Afrika Birliği, 5 Ocak 2009'da bu ülkede yaşanabilecek boşluğu dolduracağını belirtmiştir. Bu amaçla oluşturulan üç aylık barış operasyonunun, zaten mali sıkıntı yaşayan örgüte maliyeti, yaklaşık 68 milyon dolar olmuştur. Etiyopyalı askeri birliklerin çekilmesi sadece istikrarsızlık ve otorite boşluğu endişelerine neden olmamış aynı zamanda, İMB'nin askeri kanadı olan El-Şebab'ın saldırılarını ve aşiretler arası çatışmaları artıracığı yönündeki endişeleri de su yüzüne çıkarmıştır. Bu endişeleri doğrular nitelikte 11 Ocak 2009'da El-Şebab ve rakip silahlı örgüt Ehl-i Sunnet vel-Cemaat arasındaki çatışmada en az 25 kişi ölürken yaklaşık 50 kişi de yaralanmıştır. 26 Ocak 2009'da El-Şebab'ın, hükümetin önemli kalelerinden olan ve parlamentonun da bulunduğu Baidoa'yı ele geçirmesiyle meclis toplantısı komşu ülke Cibuti'de yapılmak zorunda kalmıştır.⁶⁸ Yine Mogadişu'daki Afrika Birliği üssündeki barış gücü askerlerine yönelik bomba yüklü bir araçla yapılan saldırı sonrasında intihar eylemcisiyle birlikte 14 sivil ve 1 polis ölürken, 30 kişi de yaralanmıştır.⁶⁹

Somali'de istikrarsızlığı artıran bir gelişme de, 2004'te Cumhurbaşkanı olan Abdullah Yusuf'un, 2008 Aralık ayında hükümetle anlaşmazlığa düşerek istifası sonrasında yaşanmıştır. Bunun üzerine Somali Geçici Federal Hükümeti'nin ilk başbakanı olan ve Yusuf ile anlaşmazlığa düşerek görevinden istifa etmiş bulunan Ali Muhammed Gedi, 18 Ocak 2009'da cumhurbaşkanlığına aday olmuştur. Diğer taraftan Somali'nin Yeniden Kurtuluşu için İttifak lideri Şeyh Şerif Ahmed de cumhurbaşkanlığına aday olduğunu belirtmiştir. 28 Ocak'ta yapılması planlanan cumhurbaşkanlığı seçimleri ertelenmiştir. Ayrıca ülkede tartışma konusu olan ve ulusal uzlaşmada önemli bir faktör olan parlamentonun genişlemesi konusu da karara bağlanarak, Somali Meclisi'nde 275 olan koltuk sayısı 550'ye yükseltilmiştir. Bunlardan 200 koltuğun sahibi barış yanlısı Somali'nin Yeniden Kurtuluşu

için İttifak olurken, geri kalan koltuklar ise sivil toplum kuruluşlarına verilmiştir.⁷⁰

3.2.4. Şeyh Şerif Ahmed Dönemi Gelişmeleri

31 Ocak 2009'da Somali Meclisi, yeni cumhurbaşkanı olarak 2006'da Etiyopya askeri birliklerinin girmesinden önce Somali'nin büyük bir kesiminde denetimi elinde bulunduran İMB'nin başkanı Şeyh Şerif Ahmed'i seçmiştir. 13 Şubat'ta Şeyh Şerif Ahmed, başbakan olarak; Somali dışında yaşayan ve 1969'daki askeri darbeden önce cumhurbaşkanı olan ve sonrasında suikaste uğrayan Abdiraşid Ali Sharmarke'nin oğlu olan ve BM'de birçok görev üstlenen Ömer Abdiraşid Ali Sharmarke'yi seçmiştir. Şeyh Şerif Ahmed ayrıca, Somali'nin Yeniden Kurtuluşu için İttifak hareketinin kurucusu Şerif Hasan Şeyh Aden'i Başbakan Yardımcısı ve Maliye Bakanı olarak seçmiştir. Başbakan Ömer Sharmarke ise, içişleri bakanı olarak İMB'nin Başkan Yardımcısı Abdülkadir Ali Ömer'i atamıştır.⁷¹

Yeni yönetim, ülkede ulusal uzlaşmayı sağlamak için tüm kesimlerle görüşmeye açık olduğunu belirtirken, seçimleri iki yıl içinde gerçekleştirmek istediklerini belirtmişlerdir. Ancak, GFH'ye ve AMISOM'a karşı cephe alan El-Şebab ve yandaşları ülkenin merkezini ve güneyini denetim altına alırken, hükümet sadece başkent Mogadişu'nun bazı kesimlerini kontrol altında tutabilmiştir. Bir yandan hükümet güçleriyle çatışan El-Şebab diğer yandan da Afrika Birliği'nin Somali'deki askeri birliği olan AMISOM ile çatışmaktadır. 2 Şubat'ta Mogadişu'da sivillerin üzerine ateş açarak 18 kişinin ölümünden sorumlu tutulan AMISOM'a yönelik, El-Şebab'ın 20 Şubat'ta düzenlediği saldırıda 1 sivil ölmüştür. El-Şebab'ın, 22 Şubat'ta AMISOM askerlerine yönelik en büyük saldırısında ise 11 Burundi askeri ölmüş, 15 asker de yaralanmıştır. 24 Şubatta yeniden başlayan çatışmalarda en az 48 kişi hayatını kaybederken, 90'dan fazla kişi de yaralanmıştır. El-Şebab, AMISOM ile

çatışmasını bu birliklerin ülkeyi terk etmesine kadar sürdüreceklerini belirtmiştir.⁷²

2009 Şubatında, El-Şebab dışındaki bazı İslamcı örgütler, hükümete karşı "İslami Parti" adındaki yeni bir parti çatısı altında birleştiklerini duyurmuşlardır. Söz konusu bu partiye, Anole, Mu'askar Ras Kamboni, Cebhetul İslamiye ve merkezi Eritre'de bulunan Somali'nin Yeniden Kurtuluşu için İttifak katılmıştır. Bu parti Cumhurbaşkanı Şeyh Şerif Ahmed'i şeriatı uygulamadığı için eleştirirken, hükümete yönelik de eski Cumhurbaşkanı Abdullah Yusuf'un hükümeti ile aynı olduğu hususunda suçlamalarda bulunmaktadır.⁷³

10 Şubat 2009'da BM Mülteciler Yüksek Komiserliği, Etiyopya'nın askeri birliklerinin Somali'den çekilmesinin ardından yaklaşık 10.000 Somalilinin komşu ülkelere kaçtığını belirtmiştir. Etiyopya Başbakanı Meles Zenawi, 13 Şubat'ta yaptığı açıklamasında, Somali'deki köktendinci hareketlerin ülkesinin güvenliğini tehdit ettiğini, Somali'deki askeri varlıklarıyla El-Şebab gibi hareketlerin temellerinin sarsıldığını ve demokratik yönetime doğru adım atıldığı gerekçeleriyle ülkesinin Somali'de gerçekleştirdiği askeri operasyonunu savunmuştur.⁷⁴

Somali'deki istikrara yönelik tehditler sadece ülke içindeki muhaliflerden gelmemekte, ülke dışından da gelmiştir. Örneğin, El-Kaide'nin lideri Usame Bin Ladin, Somalili militanlara cumhurbaşkanını devirme çağrısında bulunmuştu. Ladin, Ahmed'in seçilmesinin ABD'nin Kenya Büyükelçisi'nin eylemleri neticesinde gerçekleştiğini ve Ahmed'in taraf değiştirdiğini öne sürmüştü. Ladin bir başka mesajında da Müslümanları, Somalililerle birlikte cihada davet etmişti. Somali'deki İslamcı El-Şebab örgütünün El-Kaide ile bağlantısı olduğu yorumları yapılmaktadır.⁷⁵

2009 Nisanında ülkede ulusal uzlaşmanın sağlanmasına yönelik adımlar atılmıştır. Asmara merkezli Somali'nin Yeniden Kurtuluşu için İttifak Hareketi'nin lideri, El-Kaide bağlantısı

olduğu gerekçesiyle ABD'nin terör listesinde yer alan ve 2006 sonlarında Etiyopya'nın Somali'ye girmesiyle Eritre'de sürgün olarak yaşayan Şeyh Hasan Dahir Uveys, 23 Nisan 2009'da ülkesi Somali'ye geri dönmüştür. Aynı zamanda İslamcılar tarafından da desteklenen ve ülkenin önemli muhaliflerinden biri olan Uveys'in ülkeye geri dönmesini Somali Cumhurbaşkanı Şeyh Şerif Ahmed memnuniyetle karşıladığını belirtmesinin yanı sıra ülkede istikrarın ve barışın sağlanmasına Uveys'in katkısı olacaksa ona hükümette de yer verebileceğini eklemiştir. Uveys ise, 24 Nisan 2009'da yandaşlarına yaptığı bir konuşmada, Afrika Birliği birliklerinin (barışı koruma kuvveti olmadığı ve birliğin varlığının ülkeye zarar verdiği gerekçesiyle) ülkesinden ayrılmasına kadar hükümet ile görüşmeyeceklerini ve hükümetin Etiyopya ve ABD ideolojisine sahip olduğu gerekçesiyle savaşmayı sürdüreceğini belirtmiştir. Bu açıklamalar El-Şebab örgütünün Afrika Birliği askerlerine yönelik saldırılarını artıracak şekilde yorumlanmıştır.⁷⁶

Uveys'in ülkeye dönmesi yeni yönetimin destek arayışları içerisinde olduğu şeklinde değerlendirilmiştir. Bu doğrultuda Somali parlamentosu, şeriatı kabul etmesi durumunda hükümetle uzlaşma görüşmelerine başlayabileceğini belirten İslamcı muhaliflerin desteğini almak için bir adım daha atarak, şeriatı 18 Nisan 2009'da kabul etmiştir.⁷⁷

Hükümetin bu tür açıklamalarına karşılık ülkede şiddet olayları devam etmiştir. 13 Nisan 2009'da Mogadişu'da temaslarda bulunan ABD Temsilciler Meclisi üyesi Donald Payne'nin helikopterine yönelik saldırıdan Payne, yaralanmadan kurtulmuştur. 25 Nisan'da parlamento binasına yönelik saldırıda 8 sivil hayatını kaybederken, 15 kişi de yaralanmıştır.⁷⁸ El-Şebab'ın hükümete karşı saldırıları 7 Mayıs'tan itibaren şiddetlenmiştir. 2009 Mayıs ayı boyunca süren çatışmalarda en az 200 kişi hayatını kaybederken 60.000 kişi de yerlerinden edilmiştir. İslamcı militanlar, AMISOM askerlerine yönelik saldırılardan

da geri kalmamışlardır. Yine Mayıs ayı içinde Somali hükümeti ve başta ABD olmak üzere uluslararası camia, Eritre'yi El-Şebab'a destek vermekle suçlamış ve Somali dışından da örgüte katılımlar olduğunu iddia etmiştir. Buna cevaben Eritre Cumhurbaşkanı Isaias Afwerki, Somali'ye müdahale etmediklerini ve Somali'de terörist unsurların bulunmasını istemediklerini söylemiştir.⁷⁹ 8 Haziran 2009'da ABD Dışişleri Bakanı'nın Afrika İşlerinden Sorumlu Yardımcısı Johnie Carson, Eritre'yi Somali'ye silah sokulmasına yardım etmekle ve El-Şebab'a destek vermekle suçlamasının yanı sıra, Eritre'nin ABD ile iyi ilişkiler kurmak istiyorsa bu tutumunu terk etmesini istemiştir.⁸⁰

22 Mayıs 2009'da, Cibuti, Etiyopya, Kenya, Somali, Uganda ve Sudan'dan oluşan ve Eritre'nin üyeliğinin askıda bulunduğu IGAD⁸¹ Somali'de istikrarın sağlanmasına katkıda bulunmak üzere şu çağrılarda bulunmuştur:⁸²

- Somali'deki silahlı gruplara destek veren bölge içindeki ve dışındaki aktörlere bilhassa Eritre'ye BM'nin ambargo uygulaması,
- Somali'nin deniz limanlarının yabancı unsurların girmemesi için kapatılması,
- Somali'nin uçuşa kapalı bölge ilan edilmesi.

Eritre, 27 Mayıs'ta bu çağrılara cevaben, IGAD'ın açıklamasını sorumsuz ve yasadışı olarak değerlendirmiş ve IGAD'ın bu açıklamayı yaparken Afrika Birliği Dönem Başkanı Muammer Kaddafi'ye danışmadığını belirtmiştir. 22 Mayıs 2009'da Reuters Haber Ajansı'na verdiği bir demeçte İslamcı muhalefetin lideri Uveys,⁸³ Eritre'nin kendilerine destek verdiğini, Etiyopya'nın ise düşmanları olduğunu söylemiştir. BMGK 26 Mayıs 2009'da, El-Şebab'ın bir diğer hedefi olan Afrika Birliği'nin askeri birliği (hükümet güçleriyle beraber savaşma yetkisi olmamakla beraber saldırıya uğradığında karşılık verebilen) AMISOM'un görev süresini 8 ay daha uzatmıştır.⁸⁴

İslamcı militanlar ile hükümet güçleri arasındaki çatışmalar 2009 Haziranında da sürmüştür. 17 Haziran'da bir camiye yönelik intihar saldırısında en az 10 kişi ölürken, 18 Haziran 2009'da da Somali Güvenlik Bakanı Ömer Haşi bir intihar saldırısı sonucu yaşamını yitirmiştir. Yine benzer bir olay 19 Haziran'da Meclis üyesi Muhammed Hüseyin Addow'un El-Şebab örgütüne öldürülmesiyle yaşanmıştır. Ömer Haşi'nin ölümünden El-Şebab'ı sorumlu tutan Cumhurbaşkanı Şeyh Şerif Ahmed, 22 Haziran 2009'da olağanüstü hal ilan etmiştir. Somali Başbakanı Ömer Abdiraşid Ali Sharmarke ise, Afrika Birliği ve BM ortak askeri gücü olan AMISOM'a ve Somali güvenlik güçlerine destek verilmesini istemiştir. Yine Sharmarke 3 Haziran'da yaptığı konuşmasında, IGAD ve Afrika Birliği'ni Mayıs ayında aldıkları El-Şebab'a yönelik yaptırım ile hava koridorlarını ve limanları kapatmayı içeren kararları uygulamaya davet etmiştir.⁸⁵

Ancak, uluslararası kurumların desteği daha çok söylem bazında kalmıştır. Sharmarke 22 Haziran'da Kenya'yı ziyaret etmiş ve Kenya Başbakanı Raila Odinga ile görüşmüştür. Odinga, IGAD'ın komşu ülkelerin Somali'ye askeri kuvvet göndermesini yasaklayan kararına istinaden Kenya'nın Somali'ye askeri müdahalesine sıcak bakmadığını belirtmiştir. Odinga, Somali Hükümeti'ne desteğin verilmesi konusunda çalışacaklarını ve uluslararası örgütlerin 213 milyon dolarlık yardım sözünün yerine getirmemesini eleştirmekle yetinmiştir. Bütün bunlara rağmen en belirgin destek zaten Somali Hükümeti'ne destek vermeyi sürdüren ABD'den gelmiştir. 26 Haziran 2009'da yapılan açıklamaya göre, ABD, Somali'ye 40 ton silah ve mühimmat yardımında bulunmuştur.⁸⁶ Ayrıca ABD, Somali güvenlik kuvvetlerinin eğitilmesi hususunda da Somali Hükümeti'ne yardımcı olmaktadır.⁸⁷ 12 Haziran 2009'da Somali Uluslararası İlişki Grubu toplantısından sonra yapılan açıklamada, Somali'de barış ve istikrarın tesisi için uluslararası kesimin maddi ve lojistik desteğinin şart olduğu belirtilmiştir. Ayrıca,

Somali Hükümetinin yasal ve meşru olduğu ve uluslararası kesimce de tanındığı vurgulanarak, silahlı muhalefetin hükümeti düşürme girişimleri kınanmıştır.⁸⁸

Kenya'daki temasları arifesinde 6 Ağustos 2009'da Somali Cumhurbaşkanı ile bir araya gelen ABD Dışişleri Bakanı Clinton, Somali'de zor bir durum olduğunu, bu ülkedeki istikrarsızlığın Kenya, Afrika ve daha ötesinde istikrarsızlık oluşturduğunu ve Somali Hükümeti ile daha yakın bir işbirliği içerisinde olacaklarını belirtmiştir. Ayrıca Eritre'yi Somali'nin içişlerine karışmakla suçlamaya devam etmiş ve bu durumun sürmesi halinde gerekli adımları atacakları uyarısında bulunmuştur. El-Şebab'ın Somali'de güçlenmesi sonrasında El-Kaide'yi bölgeye çekmesi neticesinde ABD'ye tehdit oluşturacağını da hatırlatan Clinton, Obama yönetiminin bu ülkeye askeri malzeme ve diğer yardımlarda bulunmayı sürdüreceğini ifade etmiştir.⁸⁹

2009 Eylülü itibarıyla ülkede istikrar sağlanmadığı gibi Somali halkına yönelik yardımlarda da azalmalar görülmüştür. Örneğin, Dünya Gıda Programı anne ve çocukların ihtiyaçlarına yönelik 12 beslenme ofisini, yetersiz kaynaklardan ötürü kapattığını bildirmiştir.⁹⁰ Daha önce de 23 Ocak 2009'da Dünya Gıda Programı'nın 2 çalışanının öldürülmesiyle söz konusu örgüt Somali'ye yardım programını askıya almıştı.⁹¹

17 Eylül 2009'da El-Şebab'ın Afrika Birliği birliklerine saldırı düzenlemesi sonucu 17 barış gücü görevlisi ve 4 sivil hayatını kaybetmiştir. Cibuti'nin de Somali'ye asker göndermesi halinde aynı sonu paylaşacağı tehdidinde bulunan El-Şebab, Cibuti yönetiminin havalimanlarını ve limanlarını yabancı hükümetlerin kullanımına açmasını da eleştirmiştir. El-Şebab'ın bu tür bir tehditte bulunmasında, Eylül ayı başında Cibuti'nin ABD büyükelçisi'nin, AMISOM'da faaliyet göstermek üzere Cibuti birliklerinin Somali'ye gideceğini açıklaması da etkili olmuştur.⁹²

Bu arada, Somali'de yakın geçmişe kadar geçici hükümete karşı beraber savaşan iki İslami grup olan El-Şebab ve Hizb-ul İslam arasında çıkan çatışmalarda, 8 kişi hayatını kaybederken, 14 kişi de yaralanmıştır. Söz konusu çatışma, El-Şebab savaşçılarının Hizb-ul İslam'ın kontrolü altında bulunan, güney Somali'nin ana limanı Kismayo'ya 20 km uzaklıkta ve İslami Parti'nin lideri Hasan Abdullah'ın üssü olarak bilinen Janay Abdalla Köyü'ne saldırısından sonra çıkmıştır.⁹³ Bu gruplar arasında bu tür bir çatışmanın patlak vermesi, Somali hükümet güçleri ve AMISOM'a yönelik saldırılarda bir düşüş meydana getirmiştir. Zira bu isyancı gruplar Mayıs ayından beri Somali hükümetine karşı ortaklaşa mücadelede bulunmaktaydılar.⁹⁴

3 Aralık 2009'da ise, Somali'nin başkenti Mogadişu'daki Shamo Otel'deki tıp öğrencilerinin mezuniyet töreninde kadın kılığındaki bir kişinin intihar saldırısı düzenlemesi neticesinde, aralarında 3 bakan (Sağlık Bakanı Kamer Aden Ali, Yüksek Eğitim Bakanı İbrahim Hasan Adow, Eğitim Bakanı Ahmed Abdullahi Wayel) ve 2 gazetecinin de bulunduğu toplam 19 kişi yaşamını yitirirken, en 50 kişi de yaralanmıştır. Tıpkı 2009 Haziranında Somali ulusal güvenlik bakanına düzenlenen silahlı saldırıda olduğu gibi bu saldırıdan da El-Şebab sorumlu tutulmasına karşın saldırıları üstlenen olmamıştır.⁹⁵

2010 Ocağında Somali merkezindeki iki şehirde hükümet yanlısı güçlerle isyancı gruplar arasındaki çatışmalarda en az 18 kişi ölmüştür. Bu çatışmalardan biri, Şeyh Ahmed'in yönetimini destekleyen Ehl-i Sünnet vel-Cemaat ile Hizbul İslam milisleri arasında Beledweyne'de gerçekleşirken, diğeri Dhobley'de de Hizbul İslam ile El-Şebab milisleri arasında yaşanmıştır.⁹⁶

Öte yandan 2011 Somali için birçok önemli gelişmenin yaşandığı yıl olmuştur. Zira Puntland'ın Somali'den ayrıldıklarını, Somali Geçiş Parlamentosu'nun ve GFH'nin görev sürelerini uzattıklarını açıkladıkları ve ileriki

bölgelerde değinileceği üzere kıtlık ve insani kriz meydana geldiği yıl olmuştur.

Öncelikle, Puntland yarı özerk eyaleti yetkilileri, Somali Hükümeti'nin 2008-2009 tarihli Cibuti Antlaşması'nı uygulamada başarısız olduğu gerekçesiyle 2011 Ocak ayında GFH'ye verdiği desteği çektiklerini ve Somali'den ayrıldıklarını açıklamışlardır.⁹⁷

4 Şubat 2011'de ise, Somali Geçiş Parlamentosu, görev süresini 3 yıl daha uzatan kararın alındığı bir oturum gerçekleştirmiştir. İç ve dış kamuoyunda tepkiyle karşılanan bu durumla ilgili eski sömürgecilerden İngiltere'de İtalya'da toplantılar gerçekleştirilmiştir.⁹⁸

Bu tartışmalar sona ermeden, 2011 Martında GFH de görev süresini bir yıl uzatan bir karar almıştır. Bu durumu değerlendiren Somali Parlamento Sözcüsü ve yapılıcak cumhurbaşkanlığı seçimlerinde aday olması beklenen Şerif Hasan Şeyh Aden, kendileriyle ilgili karar almaya yetkili tek kurumun parlamento olduğunu ve seçimlerin planlandığı gibi 2011 Ağustosunda yapılması gerektiğini açıklamıştır. Bu erteleme kararıyla seçimler 2012 Ağustosuna ertelenmiştir.⁹⁹

19 Haziran 2011'de Somali Başbakanı Muhammed Abdullahi Muhammed 7 ay sürdürdüğü görevinden ayrılmıştır. Ayrılık nedeni olarak iseseçimleri erteleyip görev süresini uzatan parlamento başkanı Şerif Hasan Şeyh Aden ile Devlet Başkanı Şeyh Şerif Şeyh Ahmed arasındaki çekişme olduğu öne sürülmüştür. Somali Hükümetinde Başbakan krizi yaşanırken, ülkenin büyük kısmını kontrol eden ve Mogadişu'da hükümet güçlerinin El-Kaide'nin Batı Afrika sorumlusunu öldürmesinden sonra bir açıklama yapan El-Şebab; Ladin'in öldürülmesinden sonra El-Kaide'nin başına seçilen Ayman El Zevahiri ile uyumlu çalışabilecekleri açıklamasında bulunmuştur.¹⁰⁰ Bu açıklama ise çok şaşırtıcı olmamıştır. Çünkü, 2006'dan beri El-Şebab isyancılarıyla yüz yüze gelen Somali'de sözkonusu bu grup güney somali'nin büyük çoğunluğunu kontrolü

altına almış ve 2007'den beri de El-Kaide ile yakınlığı olduğu öne sürülmektedir.¹⁰¹

3.3 Deniz Haydutluğu

Deniz haydutluğu meselesinin siyasi, ekonomik ve toplumsal arka planında, Somali'de 1991'den bu yana etkin bir merkezî hükümet bulunmaması, ülke bütünlüğünü sarsıcı gelişmelerin yaşanması (örneğin "Galmuid Federe Devleti", "Puntland Federe Devleti" gibi fiili oluşumların ortaya çıkması) ve siyasi, askeri ve toplumsal kargaşa ortamının devam etmesi vardır. Dolayısıyla bu durum, Somali açıklarında bilhassa ticaret gemilerine yönelik riski az, getirisi çok deniz haydutluğu eylemlerini ortaya çıkarmıştır. Deniz haydutları, bu iş için daha çok Puntland'daki Eyl isimli sahil kasabasını üs edinmişlerdir.¹⁰²

Avrupalı gemilerin Somali'ye zararlı atık bırakmaları ve diğer Avrupa gemilerinin de Somali sularını kendileri için en büyük deniz ürünleri kaynağı olarak görmeleri de deniz haydutluğunun ekonomik alt zeminin oluşturmuştur. "Biz Avrupalılar aşırı avlanma ile kendi balık stoklarımızı yok ettik ve şimdi gözümüzü onlarınkine diktik" ifadeleriyle Avrupa'yı eleştiren Johann Hari, her yıl 300 milyon dolardan daha fazla değere sahip ton balığı, karides ve istakozun yasadışı balıkçılar tarafından çalınmasının Somalili yerel balıkçıları aç bıraktığını belirtmektedir. İşte bütün bu nedenler deniz haydutluğunun ortaya çıkmasında etkili olmuştur. Bu sebeptendir ki kendilerini Somali'nin Gönüllü Sahil Koruyucuları olarak adlandıran Somalili balıkçılar elde ettikleri hız botları ile kaçak balıkçı tekneleri ve büyük gemileri bölgeden uzaklaştırmak ya da en azından onlardan belirli bir oranda vergi almak için çeşitli girişimlere başvurmuşlardır.¹⁰³

3.4. Kıtılık ve İnsani Sorunlar

BM, "kıtılık"tan bahsedilebilmesi için asgari şu ilk üç şartın gerçekleşmesi gerektiğini belirtmiştir:¹⁰⁴

- Nüfusun %20'sinin günlük 2.100 kilokalori-den daha az gıda alması.
- Çocukların %30'dan fazlasının aşırı yetersiz beslenmesi.
- Her gün 10.000 insan başına 2 ölümün veya 10.000 çocuk başına 4 ölümün gerçekleşmesi.
- Yaygın hastalık.
- Günde 4 litre sudan daha azına ulaşma.
- Geniş çaplı yer değişikliği.
- İç çekişme veya anlaşmazlık.
- Gelir kaynağının ve malvarlığının komple kaybı.

BM 20 Temmuz 2011'de Somali'de resmen kıtlık olduğunu ilan ettiğinde, dış yardıma muhtaç hale gelmiş yüzbinlerce kişi komşu ülkelerdeki kamplara akın etmişlerdir. Tarım ve hayvancılığa uygun ve Afrika Boynuzu'nda maden ve petrol ülkesi olan, ayrıca Afrika'nın en uzun sahil şeridinde sahip ülkesi olan Somali'de peki neden kıtlık meydana gelmiştir?¹⁰⁵ Tek neden kuraklık mıdır? Bu sorunun cevabı, ülkenin daha önce karşı karşıya kaldığı diğer sorunlarla ilgilidir.

Somalililerin iki önemli geçim kaynağı hayvancılık ve ticaret olmakla birlikte, son yıllarda yaşanan kuraklığın artması nedeniyle hayvanların otladığı arazilerin verimsizleşmesi ve ticaret için gerekli güvenliğin bir türlü sağlanamaması, insanların hayat koşullarını olumsuz etkilemiştir.¹⁰⁶

Bir zamanlar "Büyük Somali" hayali yaşayan Somali, yıllarca süren iç çatışmalar, 20 yılı aşkın süredir süren siyasi kriz, IMF reçeteleri, EL-Şebab örgütünün faaliyetleri, yabancı balıkçılarla rekabet edemedikleri için deniz hadutluğuna başladığını öne süren deniz hadutlarının ortaya çıkarmış olduğu sorun, Afrika Birliği gücünün desteklediği ordunun hükümet otoritesini kuramamış olması, 2011 Martında yağmur yağışının %25'in altına düşmesi ve kuraklıkla adeta çökmüştür. Barre döneminde millileştirilen ekonomi, 1980'lerden itibaren IMF ve Dünya Bankası'nın önerileri doğrultusunda ortaya çıkan devalüasyonlarla dışa bağımlı hale gelmiştir. IMF programları

tarıma verilen devlet desteğinin kesilmesine ve Somali'nin tahıl ithal eden bir ülke olmasına neden olmuştur.¹⁰⁷ Tüm bu sebepler ise 2011 yılı ortasında Somali'de kıtlığın ve insani krizin yaşanmasına sebep olmuştur.

BM İnsani Faaliyetler Bürosu'nun Başkanı Mark Bowden daha 2009 yılında, Somali nüfusunun yarısının yetersiz beslenme tehdidiyle karşı karşıya olduğu uyarısında bulunmuş ve bu durumun büyük ölçüde gıda fiyatlarındaki artıştan kaynaklandığını belirtmişti. Bowden, 2,5 milyon kişinin acil yardıma muhtaç olduğunu, bir milyon kişinin de risk altında olduğunu bildirmişti.¹⁰⁸

Nitekim, 2011 yazında hat safhaya ulaşan Doğu Afrika'daki kıtlık Somali'yi vurmuştur. 2011 ayı itibarıyla BM yetkilileri, onbinlerce

Somalilinin öldüğünü ve yarım milyondan fazlasının da açlık çektiğini bildirmişlerdir. Ağustos ayı ortasında durumun daha da vahimleştiği, ülke çapına yayılan kolera salgınından anlaşılmaktadır. Bu arada El-Şebab, kıtlık çeken halka gıda getiren çok sayıda uluslararası yardım grubuna engel olmakla suçlanmaktadır.¹⁰⁹

Doğu Afrika'da 12.39 milyon insan yardıma muhtaç durumdadır. Somali'nin güneyinde yaklaşık 1.25 milyon çocuk acil yaşam kurtarıcı müdahaleye ihtiyaç duyarken, 640.000'i ise yetersiz beslenmektedir.¹¹⁰

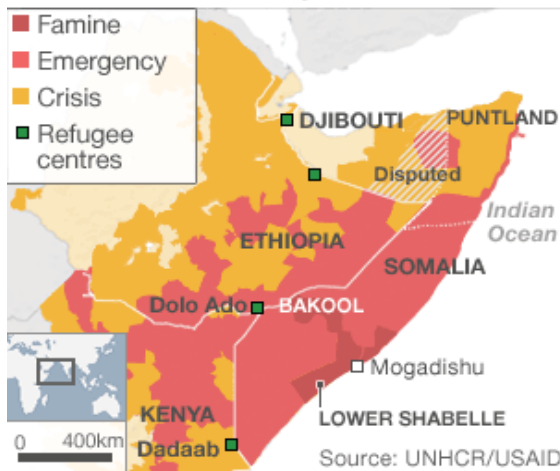
4. Somali'deki Kıtlık ve İnsani Krizin Uluslararası Boyutu ve Türkiye'nin Somali'ye Ekonomik Yardımları

4.1. Sorunun Uluslararası Boyutu

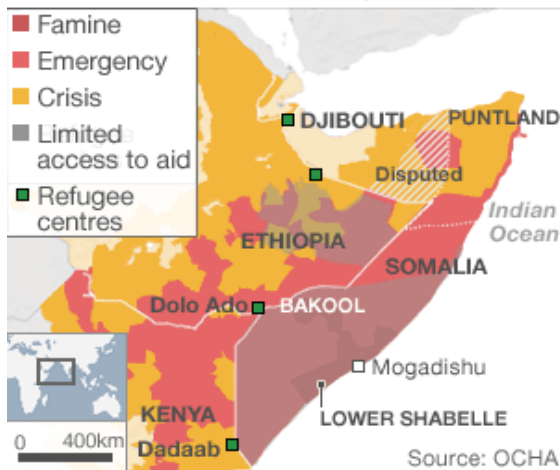
Somali'de yaşanan sorunlarda, eski sömürgeci ülkeler olan Fransa, İtalya ve İngiltere'nin yanı sıra özellikle bağımsızlık sonrasında ABD, SSCB (Soğuk Savaş dönminde) ve Çin gibi dış güçlerin etkisi belirgindir. Bu etkinin incelenmesi, 2011 Ağustosunda Somali'de yaşanan insani krize en büyük katkıyı yapabilecek bu güçlerin gerçekten bu sorunla ilgili üstlenmeleri gereken rolleri gerçekten isteyip-istedikleri hususunda fikir verecektir.

Somali'de 1935-1941'de İtalyan işgaline uğramakla beraber Afrika'da sömürge olmayıp, bağımsız kalmayı başarmış tek ülke konumunda bulunan Etiyopya'dan farklı olarak, Somali kıtada geçmişte üç ülkenin sömürgeci olan tek devlet hüviyetindedir.¹¹¹ 1960'da bağımsızlığını kazanan bu devlet, sosyalist bir idare kurup SSCB'ye yaklaştığında önce SSCB'nin ihanetine, sonrasında Batı'ya yaklaşmak zorunda kaldığında da ABD ve Avrupalı ülkelerin ihanetine maruz kalmıştır.¹¹² Barre yönetimi "Marksist-Leninist" bir çizgide hareket ederek Sovyetlerden, sonraları kendi halkına karşı kullanacağı silahları almıştır. Batı bloğu ise, büyük stratejik önem verdikleri Somali'yi kaybetmemek için Barre'ye yanaşırken, So-

Areas of food shortages

Limited access for aid organisations

mali karşısında durumunun kötüleşmekte olduğunu gören Etiyopya ise Sovyetler Birliği'ne yanaşmaya başlamıştır. Etiyopya'yı Sovyetler Birliği'ne iyice yaklaştıran gelişme ise, 1977'de Somali'nin Doğu Etiyopya'ya saldırması olmuştur. Etiyopya'nın, Süveyş kanalını ve dolayısıyla petrol yollarını tehdit için daha stratejik bir konumda olması sebebiyle Etiyopya-Somali Savaşı'nın ortasında Sovyetler taraf değiştirerek, Etiyopya tarafına geçmiştir. Batının tarafında kalan Somali sadece savaşı kaybetmekle kalmamış, bundan sonraki süreçte herkesin herkese düşman olduğu bir süreci de başlatmıştır. Dahası, hızla artan açlık ve sefalet Somali'de çatışma ortamı ve otoritesizliği de tetiklemiştir.¹¹³

Toplam yüzölçümünün %10'una denk gelen Somali'nin güneyindeki topraklar, bugünkü Somali nüfusunun iki katını besleyebilecek kadar verimlidir. Kaldı ki bir zamanlar İtalyanlar bu topraklarda pamuk plantasyonları kurarak İtalya'yı bile kalkındırmayı amaçlamışlardı. Dolayısıyla Soğuk Savaş yıllarında böyle verimli topraklara sahip bir ülkede açlık görülmesinin sebebi; iktidardaki kabilenin, refahı tek başına kullanmak adına hem Batı'dan hem de SSCB'den aldığı silahları kendi halkına karşı kullanmasıdır. Bu ülkeyi büyük güçlerin silahlandırması ise, iki süper gücün dengeyi kendi lehlerine değiştirmek istemelerinden kaynaklanmıştır.¹¹⁴

Soğuk Savaş sonrası dönem, ABD'nin Somali'ye yönelik tek yanlı, BM ile birlikte yaptığı ya da Etiyopya'yı destekleyerek yaptırdığı müdahalelere sahne olmuştur. Soğuk Savaş'ın hemen sonrasında ABD, Doğu Afrika'daki doğal kaynaklar üzerinde hakimiyet kurmayı ve stratejik önemdeki bu bölgeyi ele geçirerek Ortadoğu ve Afrika'yı kontrol etmeyi planlamış ve Somali'ye bir askeri operasyon düzenlemiştir. Ancak bu operasyon, "Kara Şahin" in düşürülmesi ve 18 kişinin ölümüyle neticelenmesiyle, ABD için adeta bir felaket olmuştur.¹¹⁵

2003'de Somali'ye fiyaskoyla sonuçlanan bir ABD operasyonu yapılmasının ve 2006'da

operasyona devam edilmesinin sözde nedeni iç çatışmayı sona erdirmek şeklinde gösterilirken, gerçekte neden, bölgenin zenginlikleri ve stratejik konumuyla alakalıdır.¹¹⁶

ABD, 2006 Haziranında ülkenin büyük kesiminde kontrolü ele geçiren İMB'ye karşı, "piyonlarını" (başta Etiyopya ve GFH) kullanarak ve finansını üstlendiği 2006 Aralığındaki Somali işgalinin ardından bu kez 9 Ocak 2007'de doğrudan kendisi ülkenin güneyine hava saldırısı gerçekleştirilmiştir. Bu saldırı, Etiyopya'nın işgali sonrasında, çoğu Afrikalı 224 kişinin hayatını kaybettiği 1998'de ABD'nin Afrika elçiliklerini (Tanzanya ve Kenya) bombalayan ve yine 28 Kasım 2002'de Kenya'da bir İsrail tatil köyüne bombalı saldırı eyleminde ve bir İsrail yolcu uçağına sabotaj girişiminde bulunduğu iddia edilen 3 El-Kaide üyesini öldürme amacıyla Cibuti'den kalkan AC-130 uçaklarıyla gerçekleştirilmiştir.¹¹⁷ Somali'deki GFH'ye destek anlamına da gelen bu 2007 Ocağındaki hava saldırısının ardından ABD, 2008 Martında yine bir hava saldırısı gerçekleştirilmiştir.¹¹⁸

ABD, Somali'de; İlk olarak, Somali'de güçlü bir İslamcı yönetimin olması ABD açısından risk taşıması sebebiyle, ABD bu riski bertaraf etmek amacıyla daha sadık bir hükümeti tercih etmektedir. İkinci olarak, Somali zengin uranyum yataklarına sahip olması nedeniyle hammadde kaynaklarına ulaşmada ABD için önemli bir konumdadır. Üçüncü olarak, Afrika'da üstünlük açısından ABD'nin Cibuti'deki askeri üssünün önemi artmaktadır. Bu açıdan ABD için, bu ülkedeki etnik gruplarla aynı aileden gelen Somali'nin kontrol altında tutulması zorunludur. Son olarak, ABD, Somali'nin stratejik bir geçiş yolu üzerinde bulunmasının bilincinden hareketle, bölgeyi kontrolünde tutmak istemektedir.¹¹⁹

Soğuk Savaş sonrası dönemde ortaya çıkan diğer önemli bir gelişme, soğuk savaş döneminde Afrika Boynuzu üzerindeki ABD-SSCB rekabetinin yerini, soğuk savaş yılları sonrasında başlayan ve Somali açıklarında

giderek artan deniz haydutluğu faaliyetleri sonrası hızlanan Çin-ABD rekabetinin almasıdır. Çin, BMGK'nin kararı ve BMGK'ce verilen yetki doğrultusunda uluslararası deniz ulaşımını korumak üzere Çin Halk Kurtuluş Ordusu Güney Çin Denizi Donanması'na bağlı iki destroyer ile bir ikmal gemisini, 26 Aralıkta Aden Körfezi'ne göndermiştir. Böylece Çin tarihinde ilk defa, Çin topraklarını koruma faaliyetinin ötesinde aktif bir çatışmaya girme yetkisiyle gemiler ülke dışına çıkması sağlanırken aynı zamanda bu durum Çin'in sınırlı da olsa denizlerdeki varlığını göstermesi açısından bir fırsat olarak değerlendirilmiştir.¹²⁰

Öte yandan, Çin'in bu tür faaliyetlerinden tıpkı ABD gibi rahatsız olan ve onu dengelemeye çalışan Japonya da Somali açıklarına derhal gemi gönderme kararı almıştır. Çünkü, Çin'in hızlı bir şekilde bölgede askeri varlık göstermesinin deniz haydutlarının ötesinde farklı siyasi ve ekonomik amaçları olabileceği yorumlarını beraberinde getirmiştir.¹²¹

Böyle bir dış etkiye açık bulunan ülkede son 60 yılın en kurak döneminin yaşaması da eklenmesiyle ülkedeki sorunlar oldukça kompleks bir hal almıştır. Ancak, Somali'de yaşanan insani krize karşı uluslararası toplumun duyarlılığı elzem hale gelmiştir. Bu noktada belki de en fazla çaba göstermesi gereken küresel güçlerin, bu ülkeye yönelik izledikleri stratejik hedefleri göz önünde bulundurulduğunda fazla ümitli olmamak gerektiğini, bölge için BM'nin açıkladığı acil yardım miktarının sadece yarısına ulaşılması doğrulamaktadır.

Ayrıca, kıtlık ve açlıkla mücadele eden Doğu Afrika'ya gereken hassasiyeti göstermeyen Avrupalı devletlerin tavrıyla BM'nin tutumunun birbiriyle örtüşüğünü gösteren bir gelişme, BM'nin Mogadişu'da bulunan depo sorumlusunun sözleri olmuştur. Depo sorumlusunun, Mogadişu'ya gelen yardımların 3 aydır depoda bekletildiğini BM'den dağıtım için emir beklediklerini söylesi, oldukça düşündürücüdür.¹²²

Öte yandan ülkedeki en etkin uluslararası kurum olan Dünya Gıda Programı da eleştirilir hale gelmiştir. Thomas Mountain, 2006 yılında Somalili çiftçilerin tahıl ürünlerini pazarlara getirdiklerinde, Dünya Gıda Programı'nın (WFP) Somali'ye tahıl yardımına başlamasının çiftçileri felakete götürdüğünü öne sürmektedir. Mountain ayrıca, Somali'nin yanıbaşındaki Etiyopya'daki Ogaden'de çalışmalarına izin verilen az sayıdaki yardım kuruluşundan biri olan WFP'nin buradaki insanların %90'ından fazlasına son 4 yıldır ya az yardım yaptığını ya da hiç yapmadığını iddia etmektedir. Bu durumda Mountain, Ogaden'de yaşayan 10 milyon Somalilinin kıtlıkla boğuşurken, WFP'nin sessiz kalarak soykırıma suç ortaklığı ettiğini öne sürmektedir.¹²³

AP muhabiri de, WFP ve USAID etiketli gıda paketlerinin satıldığını iddia etmiştir. WFP Somali yetkilisi ise, gıda yardımını deneme- nin tehlikeli bir süreç olduğunu ve 2008'den beri 14 çalışanlarının öldürüldüğünü, ayrıca çalınan miktarında %1'e bile varmayacağını öne sürmüştür.¹²⁴ Bunun yanı sıra, Dünya Gıda Programı yetkilileri, ayda 5000 ton gıdanın götürüldüğü Mogadişu'ya, dolandırıcılık iddialarına ve gıda yardımının kayıplarına rağmen acil yardım gemileri sayısını azaltmamacaklarını dile getirmişlerdir.¹²⁵

4.2. Göçmen Sorunu

Şeyh Ahmed'in zayıf BM destekli yönetimini destekleyen ve İslamın daha modern versiyonunu savunan Ehl-i Sünnet vel-Cemaat'in tersine Hizbul İslam ve rakibi El-Şebab 1991'den beri merkezi hükümetin bir türlü oluşturamadığı Afrika Boynuzu'ndaki ülkede şariat hükümlerine dayalı İslami hukuku uygulamaya çalışmaktadırlar.⁸ Ülkenin bu tür istikrarsız durumu ve devletin güvenliği sağlayamamasına ülkede bir de yaşanan kıtlığın eklenmesi göçmen sorunlarını beraberinde getirmiştir.

2007 yılının başından beri çıkan çatışmalarda 19 bin Somalili ölürken, 1.5 milyonu da yer

değiştirmek durumunda kalmıştır.¹²⁸ 1 milyonu ülke sınırları içinde olmak üzere toplam 2 milyon civarındaki Somalili göçmenin yaklaşık yarısı 2007 öncesinde yaşanan olaylar nedeniyle göç etmiş olmakla birlikte, asıl göç 2007'nin Kasım ayı başından itibaren başlamış ve göç edenlerin büyük çoğunluğu başkent Mogadişu ile yakın çevresindekilerden oluşmuştur.¹²⁸

BM Mülteciler Yüksek Komiserliği, 2008 senesinde çoğu Somalili yaklaşık 44 bin kişinin yasa dışı olarak Yemen'e girdiğini belirtmiştir. Yemen'e ulaşmaya çalışan Afrikalı kaçak göçmenler gemilerinin batması veya deniz haydutlarının saldırıları nedeniyle yaşamlarını yitirmektedirler. Söz konusu olaylardan biri de, Yemen'in 60 deniz mili açıklarında 28 Şubat 2009'da 45 Somalilin boğularak hayatını kaybetmesiyle yaşanmıştır.¹²⁶

BM Mülteciler Yüksek Komiserliği'ne göre Aralık 2009'da, 3 bin Somalili mülteci Etiyopya'ya sığınırken, yine 2009 Aralığından beri Kenya'nın Dadaab mülteci kampına 4.175 kişi sığınmıştır. 2010 Ocak ayı ortasındaki Somalili mülteci sayısı 560 bini aşmış durumdadır.¹³⁰

2011 yılı itibarıyla Somali, 20 yıllık çatışma ve ülke nüfusunun %25'i etkisi altına alan son 60 yılın en şiddetli kuraklığıyla karşı karşıya kalmış ve böyle bir ortamdan insanlar hızla göç etmektedirler. Sadece 2011'in ilk yarısında 83.000 Somalili Kenya'ya kaçarken, 54.000'den fazlası ise Etiyopya'ya kaçmıştır. 2011 ortasında kuzey batı sınırından Cibuti'ye 2.600 Somalili mülteci girmiştir. Temmuz ayında bu komşu ülkelere günlük gelenlerin sayısı 1.300 ile 1.700 arasında değişmiştir.¹³¹

Country	Local	Somali refugees*	Other refugees**	Total
Djibouti	146,600	16,917	1,510	165,027
Kenya	3,200,000***	447,887	77,777	3,725,664
Somalia	3,700,000			3,700,000
Ethiopia	4,567,256	155,395	78,042	4,800,693
TOTAL	11,613,856	620,209	157,329	12,391,394

SOURCES:
 *UNHCR update 25 July 2011
 ** Djibouti - UNHCR 28 July, Ethiopia - UNHCR 20 June 2011*
 ***Provisional figure for Kenya
 Note: Dadaab population 27 July: 391,014 (source UNHCR Dadaab) Of that, 372,468 are Somali.

2011 Temmuz ayı sonu verilerine göre, Somali'de insani yardıma muhtaç 3.700.000'i insan bulunurken, Somali'ye komşu ülkelerde bulunan Somali mültecilerin sayısı ise, Cibuti'de 16.917, Kenya'da 447.897 ve Etiyopya'da 155.395'tir. Dadaab mülteci kampındaki 391.014 mültecinin 372.469'unu Somalili mülteciler oluşturmaktadır.¹²⁹ Bu arada, 2011 Temmuz ayında kuraklık, kıtlık veya savaş nedeniyle göç eden 180.000 insana yardım eden UNCHR, Ağustos ayında da aynı sayıda insana yardım etmeyi planlamaktadır.¹³³

4.3. Türkiye'nin Somali'ye Ekonomik Yardımları

Başta Somali olmak üzere Doğu Afrika ülkelerinde yaşanan açlık ve insanlık krizine Türkiye, sessiz kalmayarak, Diyanet İşleri Başkanlığı, TİKA, AFAD, Türk Kızılayı ve Sabah Gazetesi'nin öncülüğünde düzenlenen kampanya ve yardımları Somali'ye ulaştırmaya başlamıştır. 14 Ağustos 2011'de İstanbul'dan yola çıkan ilk yardım gemisinde acil yardım maddelerine (un, pirinç, yağ, ilaç, battaniye, jeneratör, hijyen malzemeleri, ambulans, minübüs ve sondaj makinesi) öncelik verilmiştir. Öte yandan, yardımlar için genelde bir sorun olarak gösterilen yardımların hedefine ulaşabilmesi ve etkili bir şekilde kullanımının sağlanması hususunda TİKA'nın resmi web sitesinde; gerekli koordinasyonun sağlandığı ve acil yardım maddelerinin yanı sıra Somali'nin kalkınmasını sağlayıcı altyapı, sağlık ve eğitim konularında projeler üretmeyi planladıkları belirtilmiştir.¹³⁴

Aslında Afrika'ya ilgisini son yıllarda giderek artıran Türkiye'nin, bu son krizden önde de bu ülkenin sorunlarını giderme amacıyla çalıştığını gösteren bir gelişme, 21-23 Mayıs 2010 tarihleri arasında BM bünyesinde İstanbul'da gerçekleştirilen İstanbul Somali Konferansı olmuştur. Bu konferansta, Somali'ye komşu ülkelerin bakanları Somali'ye nasıl barış getirilebileceği hususunda fikir teatisinde bulunmuşlardır. Ayrıca bu konferans sırasında sekreteryaya görevini İslam Kalkınma Bankası'nın

üstlendiği ve Türkiye’nin başkanlığında “Görev Gücü” kurulmuştur.¹³⁵

Yine İstanbul’da, 17 Ağustos 2011’de 40 ülkenin iştirak ettiği “Somali Hakkında İslam İşbirliği Teşkilatı (İİT) Olağanüstü İcra Komitesi Toplantısı” gerçekleştirilmiştir. Bu toplantıda söz alan Somali Cumhurbaşkanı Şeyh Şerif Ahmed, öncelikle kendilerine yardım eden dünyadaki tüm kuruluşlara teşekkür ettikten sonra tüm dünyaya Türkiye’yi örnek almaları çağrısında bulunmuştur. Şerif Ahmed ayrıca, ülkelerinde terör problemi olduğunu ve iç güvenlikteki zafiyetten dolayı somali’den göçlerin başladığını, ülkede sadece açlık ve kıtlıkla mücadele etmediklerini 20 yıldır süren iç savaşın ülkenin kaynaklarını kullanmasına izin vermediği içindir ki yeni anayasa, yeniden yapılanma ve altyapı çalışmalarının aksadığını ifade etmiştir. İİT Genel Sekreteri Ekmeleddin İhsanoğlu ise, İİT bünyesinde bir yardım fonu oluşturularak 500 milyon dolar civarında yardım toplayabilmek için tüm dünya ülkelerine yardım çağrısında bulunmuştur.¹³⁶

Toplantının açılış konuşmasını yapan Başbakan Erdoğan, Somali’nin Türkiye için önemi ve Türkiye’nin farkını şu sözlerle ortaya koymuştur: “Somali’deki Ulu Cami bu ebedi kardeşliğimizin büyük bir sembolüdür. 16. yüzyılda Doğu Afrika’da bulunan Türk denizcilerinin Somali’nin yollarını, kanalizasyon sistemini ve bütün altyapısını kurduklarını hatırlıyoruz. Öte yandan, bugün dahi Somali’de kız çocuklarına verilen en yaygın isimlerden birinin İstanbul olduğunu özellikle paylaşmak isterim. Biz bu kardeş ülkeye, Somali’ye hiçbir zaman devlet çıkarları nazarıyla bakmadık, bakmıyoruz, bakmayacağız...Tarih boyunca Somali’nin ve Afrika coğrafyasının bütün kaynaklarını sömürmeye çalışanların elbette bir kenara oturup bugün yaşanan trajediye duyarlı olmasını, Somali halkına yardım eli uzatmasını bekleyemeyiz. Bu körelmiş, kirlenmiş zihinlere karşı bizim yapmamız gereken sesimizi Somali için daha da yükseltmek, başkaları yokmuş gibi davranarak kardeşlerimizin meselelerini kendi içimizde çözmeye muktedir olacak beraberliği sergilemektir.”¹³⁷

Erdoğan, 57 üyeli İİT’den toplantıya iştirak eden 40 üyenin Somali’deki insanlık krizine bu ülkelerin tepkisiz kalmayacağını gösterdiğini ve “Komşusu aç iken tok yatan bizden değildir” diyen bir peygamberin ümmeti olduklarını ifade etmiştir. Konuşmasına Somali’deki dramdan örnekler veren Erdoğan, bu ülkedeki dramın insanlığın bir sınavı olduğunu vurgulamıştır. Yayımladığı genelge ile başlayan kampanyanın başbakanlık, TİKA, gerek Sağlık Bakanlığı, Diyanet İşleri Başkanlığı gibi devlet kurumlarınca koordine edildiğini ve Kızılay, İHH, Kimse Yok Mu, Cansuyu, Yeryüzü Doktorları, Deniz Feneri ve daha birçok sivil toplum kuruluşu, medya ve belediyelerin adeta bir seferberlik halinde bu kampanyayı sürdürdüklerini belirtmiştir. Bu kapsamda 200 milyon TL nakdi yardımın toplandığını ve bu nakdi yardımın yanı sıra aynı ve özellikle sağlık teçhizat ve ekipmanlarının bölgeye aktarılmakta olduğuna da ifade etmiştir.¹³⁸ Söz konusu İİT zirvesinde de kıtlık kurbanları için 350 milyon dolar toplanmıştır.¹³⁹

Geçici federal hükümeti her ortamda desteklediklerini ve görev süresinin bir yıl uzatılmasının bazı önemli sorunların çözümünde zaman kazandıracaklarını belirten Erdoğan, Somali hükümeti ve AMISOM’un son dönemdeki askeri başarılarını taktikle takip ettiklerini de dile getirmiştir. Somali’deki kaos, terörizm ve siyasi istikrarsızlığın ülkedeki açlık krizinin önemli bir unsuru olduğunu öne süren Erdoğan, federal kurumların birlikte çalışmasıyla ve yerel yönetimlerle yakın işbirliği yapılmasıyla ülkede barış ve istikrarın sağlanabileceğini vurgulamıştır. Öte yandan, 2012 yılında II. İstanbul Somali Konferansı’nı yeniden düzenlemek için girişimlere başladıkları ve daha önce oluşturulan Görev Gücü’nün de İİT katkısıyla harekete geçirerek Somali’nin kritik ihtiyaçlarına cevap vereceğini belirten Erdoğan, BM’nin 1 milyar dolarlık acil yardım çağrısına uluslararası toplumdan bugüne kadar bu miktarın ancak yarısının taahhütte bulunulduğunun da altını çizmiştir.¹⁴⁰

Birçok ülkenin yardım yapma hususunda güvenlik kaygılarıyla tereddüt ederken, Türkiye'nin kendi olanaklarıyla Somali'ye yardımda bulunan az sayıdaki ülkelerden biri olduğunu belirtmiştir. Erdoğan bu düşüncelerinin bir göstergesi olarak ve dayanışmalarını göstermek, Somali halkına moral vermek, dünya kamuoyunun dikkatini bu bölgeye çekmek için kalabalık bir heyetle 19 Ağustos 2011'de Somali'yi ziyaret etmiştir.¹⁴¹

Gerçekleştirilen bu ziyaret sonrasında yapılması planlanan başlıca girişimler şunlar olacaktır:¹⁴² İlk olarak, 20 yıl aradan sonra büyükelçiliğini yeniden açmak ve yeni bir elçilik binası yapmak. İkinci olarak, sahra hastaneleri intikal merkezleri olarak kullanılması ve 400 yataklı kullanılmayan bir hastane restore edilmesi. Üçüncü olarak, su sıkıntısını gidermek için su kuyularının açılması ve enerji sıkıntısının giderilmesi için de belli yerlere jeneratörlerin yerleştirilmesi. Dördüncü olarak, havaalanından şehre gelen yolun inşası, çöp kamyonlarının gönderilmesi ve TOKİ'nin hem okul hem de toplu konutlar inşa etmesi. Son olarak, El-Şebab ile hükümet arasında anlaşma sağlanmasına çaba göstererek güvenliğin sağlanması.

Sonuç

Afrika Boynuzu'nun istikrarsız ülkesi olan Somali'nin son dönemde dünya gündemine oturan son sorunu kıtlık ve buna bağlı olarak ortaya çıkan insanlık krizidir. Her ne kadar bu

sorunu, kuraklığın tetiklediği söylenebilse de bu sorunun altyapısında veya bunu doğrudan etkileyen faktörlerin başında ülkenin bağımsızlık sonrası karşı karşıya kaldığı diğer sorunlar vardır.

Başta Somali olmak üzere bölge halkının kıtlık, açlık ve susuzluk sebebiyle büyük bir insani krizle karşı karşıya kalmasıyla BM, Somali'de kıtlık olduğunu 20 Temmuz 2011'de resmen ilan etmiştir. Çünkü bu durum, milyonlarca insanı etkileyerek salgın hastalıklara ve ölümlere neden olmuş ve bölge halkı adeta hayatta kalma mücadelesi vermektedir.

Birçok ülkenin yardım yapma hususunda güvenlik kaygılarıyla tereddüt ederken, Türkiye'nin kendi olanaklarıyla Somali'ye yardımda bulunan az sayıdaki ülkelerden biri olduğu görülmüştür. Başbakan Erdoğan; Somali ile dayanışmalarını göstermek, Somali halkına moral vermek, dünya kamuoyunun dikkatini bu bölgeye çekmek için kalabalık bir heyetle 19 Ağustos 2011'de Somali'ye ziyaret gerçekleştirmiştir.

2011 yazında tavan yapan kıtlığın insani krize dönüşmesi üzerine birçok Batılı devlet ve kurumdan farklı olarak, bu soruna hassasiyet ve önemle yaklaşan Türkiye'nin gerçekleştirmiş olduğu Somali'ye yardım seferberliğinin başarıya ulaştığı görülmektedir. Bundan sonraki süreç ise yerini, Türkiye'nin Somali'deki sorunları gidermeye yönelik atacağı köklü ve etkin adımlara bırakmıştır.

DİPNOTLAR

- 1 Lisa Friedman, "Nations Fall Short in Helping 124M Africans in Drought-Caused Famine", <http://www.nytimes.com/cwire/2011/08/12/12climatewire-nations-fall-short-in-helping-124m-africans-13416.html>, Erişim Tarihi: 16.08.2011.
- 2 1973 Ekiminde Yüksek Devrim Konseyi (Supreme Revolutionary Council/SRC) Somaliceyi resmi dil olarak ilan etmiştir. ("Background Note: Somalia", 8.2.2010, <http://www.state.gov/r/pa/ei/bgn/2863.htm#history>)
- 3 F. Jeffress Ramsay, "Somalia", *Global Studies: Africa*, Guilford, Connecticut: Dushkin Publishing Group/Brown & Berchmark Publishers, 1995, s. 126.
- 4 Bu klanlara yönelik, Hawiye'ye *Hawiye/Hawiya/Hawye*, Abgal'a *Abgaal*, Issak'a *İshaak/Isaaq/Isaak/Ishak*, Darod'a *Daarood*, Dolbohanta'ya *Dolbahunta*, Majerteen'e *Majertain*, Rahanwein'e *Rahanwayn/Raksanvey* de denebilmektedir. (1.12.2009, <http://www.afroturk.com/index.php?contentId=242>. Ayrıca bkz. Patrick Gilkes, "Somalia: Conflicts Within and Against the Military Regime", *Review of African Political Economy*, No. 44, Ethiopia: 15 Years on (1989), ss. 53-58, s. 53.)
- 5 <http://www.afroturk.com/index.php?contentId=242>, 1.12.2009.
- 6 "Background Note: Somalia..."
- 7 1.12.2009, <http://www.afroturk.com/index.php?contentId=242>
- 8 "Somalia", *The New York Times*, 17 Ağustos 2011.
- 9 "Somali Başkanı'ndan İstifa!", <http://www.haberturk.com/dunya/haber/641167-somali-baskanindan-istifa>, Erişim Tarihi: 18.8.2011.
- 10 İbrahim Okur, *Afrika: Zengin Ama Yoksul*, Bursa, Okursoy Kitapları 10, Cep Kitapları Dizisi 3, 2009, s. 182-183.
- 11 Okur, *Afrika: Zengin Ama Yoksul*, s. 182-183.
- 12 Hüseyin Aktürk, "Somali Korsan Krizi", *USAK Afrika Raporları 2008-1*, 19 Aralık 2008, ss. 1-5, s. 1. (Akt: Mehmet Öztürk, "Somali: Afrika Boynuzu'nun İstikrarsız Ülkesi", *Dünya Çatışmaları: Çatışma Bölgeleri ve Konuları*, Cilt II, Ed. Kemal İnät, Burhanettin Duran ve Muhittin Ataman, Ankara: Nobel Yayın Dağıtım, 2010, s. 173.)
- 13 "Background Note: Somalia" (Öztürk, "Somali: Afrika Boynuzu'nun İstikrarsız Ülkesi", s. 172-173.)
- 14 1.12.2009, <http://www.afroturk.com/index.php?contentId=242> (Öztürk, "Somali: Afrika Boynuzu'nun İstikrarsız Ülkesi", s. 172-173.)
- 15 Bu bölüm, "Mehmet Öztürk, 'Somali: Afrika Boynuzu'nun İstikrarsız Ülkesi', *Dünya Çatışmaları: Çatışma Bölgeleri ve Konuları*, Cilt II, Ankara: Nobel Yayın Dağıtım, 2010, ss. 171-198" künyeli makaleden alınarak genişletilmiştir.
- 16 "Background Note: Somalia" Ayrıca bkz. Anna Simons, "Democratisation and Ethnic Conflict: The Kin Connection", *Nations and Nationalism*, Cilt 3, Sayı 2, 1997, ss. 273-289, s. 286.
- 17 Ramsay, "Chad", s. 127.
- 18 Ramsay, "Chad", s. 127. Ayrıca bkz. "The Ogaden War 1977-1978", 8.2.2010, <http://www.onwar.com/aced/data/oscar/ogaden1976.htm>
- 19 <http://www.afroturk.com/index.php?contentId=242>, 1.12.2009.
- 20 Sema Sezer, "Somali'de Gerçek Hedef El Kaide Mi?", *Stratejik Analiz*, Şubat 2007, s. 84.
- 21 Gilkes, "Somalia: Conflicts Within and Against the Military Regime", s. 55.
- 22 "Afrika: Somali Kaosa Teslim", *Düşünce Gündem*, 23.11.2009, <http://www.dusuncegundem.com/content/view/491/29/>
- 23 Godwin Rapando Murunga, "Conflict in Somalia and Crime in Kenya: Understanding the Trans-Territoriality of Crime", *African and Asian Studies*, Cilt 4, Sayı 1-2, ss. 137-160, s. 146-147.
- 24 Okur, *Afrika: Zengin Ama Yoksul*, s. 183.
- 25 Murunga, "Conflict in Somalia and Crime in Kenya: Understanding the Trans-Territoriality of Crime", s. 145.
- 26 Sezer, "Somali'de Gerçek Hedef El Kaide Mi?", s. 84.
- 27 Somali nüfusunun %14'ü diasporada yaşamakta ve Somali halkının günlük gelirinin %23'ü bu diasporadan gelmektedir. Kenya, Yemen, İngiltere, Hollanda, Norveç, İsveç, Danimarka ve İtalya Somalilere ev sahipliği yapmaktadır. Ay-

- rica, Somalililer ilk güzergâh olarak civar ülkelere; Kenya, Etiyopya, Cibuti ve Yemen'e; Avrupa ve Kuzey Amerika'ya geçişler için de Mısır ve Güney Afrika'ya göçler vermektedir. (Zehra Öztürk, "Afrika Boynuzu'nda Sürdürülebilir Yaşam Arayışı", 12.2.2010, <http://multeci.ihh.org.tr/afrika-boynuzunda-surdurulebilir-yasam-arayisi.html>)
- 28 "Afrika: Somali Kaosa..."
- 29 "Background Note: Somalia"
- 30 "Somali History", 8.2.2010, <http://library.thinkquest.org/06aug/01864/somali/history.html>
- 31 "Background Note: Somalia"
- 32 Aktürk, "Somali Korsan Krizi", s. 1.
- 33 Gilkes, "Somalia: Conflicts Within and Against the Military Regime", s. 53.
- 34 "Somali History"
- 35 Öztürk, "Afrika Boynuzu'nda Sürdürülebilir Yaşam Arayışı"
- 36 "Background Note: Somalia", 30.4.2010, <http://www.state.gov/r/pa/ei/bgn/2863.htm>.
- 37 "Somali History", 8.2.2010, <http://library.thinkquest.org/06aug/01864/somali/history.html>
- 38 "Somali History"
- 39 "Siad Barre", 7.12.2009, http://en.wikipedia.org/wiki/Siad_Barre
- 40 Öztürk, "Afrika Boynuzu'nda Sürdürülebilir Yaşam Arayışı"
- 41 Tobias Hagmann ve Markus V. Hoehne, "Failures of the State Failure Debate: Evidence from the Somali Territories", *Journal of International Development*, Sayı 21, 2009, ss. 42-57, s. 49.
- 42 "Background Note: Somalia"
- 43 "Regions and Territories: Somaliland", http://news.bbc.co.uk/2/hi/afrika/country_profiles/3794847.stm, Erişim Tarihi: 19.8.2011.
- 44 Erdem Kaya, "Somali'de Merkezi İktidar Oluşturma Mücadelesi", 30.4.2010, http://www.bilgesam.com/tr/index.php?option=com_content&view=article&id=636:somalide-merkezi-ktidar-olusturma-muecadelesi-&catid=80:analizler-afrika&Itemid=141
- 45 Sezer, "Somali'de Gerçek Hedef El Kaide Mi?", s. 80.
- 46 Numan Hazar, *Küreselleşme Sürecinde Afrika ve Türkiye-Afrika İlişkileri*, Ankara, Yeni Türkiye Yayınları, 2003, s. 127.
- 47 Söz konusu dönemde BM, Kamboçya'ya 20.000 ve Sırp-Hırvat çatışmasını önlemek için de buraya 12.000 askerini göndermek durumunda kalmıştı.
- 48 Aktürk, "Somali Korsan Krizi", s. 2.
- 49 Hazar, *Küreselleşme Sürecinde Afrika ve Türkiye-Afrika İlişkileri*, s. 127.
- 50 Aktürk, "Somali Korsan Krizi", s. 2.
- 51 BM'nin, Türkiye'nin de UNITAF'a katılmasını istemesi üzerine 15 Ocak 1993'te Türkiye bir askeri birlikle Somali harekâtına katılmıştır. Türkiye için bu harekâtın diğer önemli bir yanı, daha sonra tekrar Barış Gücü olarak oluşturulan kuvvetlerin (UNOSOM-II) komutanlığını Şubat 1993'ten Ocak 1994'e kadar bir Türk generalinin (Orgeneral Çevik Bir) yapmasıdır. Bu aynı zamanda ilk defa bir Türk generalinin BM Barış Gücü komutanlığını üstlenmesi anlamı taşımaktaydı. (Hazar, *Küreselleşme Sürecinde Afrika ve Türkiye-Afrika İlişkileri*, s. 127.)
- 52 Aktürk, "Somali Korsan Krizi", s. 2.
- 53 General Aidid'in, 1 Ağustos 1996'da karşıt fraksiyon ile çarpışmasında ölmesinin ardından USC'nin liderliğine, 14 yaşından itibaren ABD'de eğitim görmüş, 1987'de ABD Deniz Kuvvetleri'ne katılmış ve ABD vatandaşı olmuş ve daha sonraları da GFH'nin Başbakan Yardımcısı ve İçişleri Bakanı olacak General Aidid'in oğlu Hüseyin Muhammed Farah Aidid geçmiştir. (Sezer, "Somali'de Gerçek Hedef El Kaide Mi?", s. 82.)
- 54 Hazar, *Küreselleşme Sürecinde Afrika ve Türkiye-Afrika İlişkileri*, s. 128
- 55 "Afrika: Somali Kaosa Teslim"
- 56 Sezer, "Somali'de Gerçek Hedef El Kaide Mi?", s. 79, 81.
- 57 Serkan Ocak, "Mülteci Kampında Bir Toprak Ağası", 17 Ağustos 2011, *Radikal*, s. 5.
- 58 Sezer, "Somali'de Gerçek Hedef El Kaide Mi?", s. 81.
- 59 Aktürk, "Somali Korsan Krizi", s. 3.

- 60 Ken Menkhaus, "The Crisis in Somalia: Tragedy in Five Acts", *African Affairs*, Cilt 106, Sayı 204, ss. 357-390, s. 357.
- 61 Afrika Birliği Barış ve Güvenlik Konseyi Addis Ababa'daki 69. Zirvesi'nde Geçici Federal Hükümetin otoritesini tesis etmek için Somali'ye bir barış gücü konuşlandırma kararı almasının ve BM Güvenlik Konseyi'nin 1725 sayılı kararı uyarınca görevlendirilmesiyle, 2007 Ocak'ında kurulmuştur. Nihai amacı, Somali'de oluşturulacak yeni bir BM barış gücü için sürdürülebilir güvenliğin oluşturulması olan bu barış gücünün yetki süresi, Ocak 2010'da BM Güvenlik Konseyi tarafından oybirliğiyle 1 yıl daha uzatılmıştır. (Kaya, "Somali'de Merkezi İktidar Oluşturma Mücadelesi")
- 62 "Somali'deki Çatışmalarda 13 Ölü", 5.5.2009, <http://www.timeturk.com/Somalideki-catismalarda-13-olu-10937-haberi.html>
- 63 "Somali'de İslamcılar 2009'da İktidar", 19.11.2008, <http://www.timeturk.com/Somalide-Islamcilar-2009da-iktidar-35542-haberi.html>
- 64 "Somali'de İslamcılar 2009'da İktidar"
- 65 "Somali: Korsanları Tek Başına Durduramayız", 13.3.2009, <http://www.ntvmsnbc.com/id/24932674/>
- 66 "Somali'de İmzalanan Anlaşma Barışı Sağlamada Yetersiz Kaldı", <http://www.asam.org.tr>; (Akt: 10.12.2009, <http://www.tumgazeteler.com/?a=3802592>)
- 67 "Etiyopya Somali'den Çekiliyor", Melek Fırat, Ceren Gürseler, Gülistan Alpaslan, Görkem Tanrıverdi (Ed.), Afrika Gündemi (Ocak 2009), *AÇAUM*, s. 2.
- 68 El-Şebab'ın oluşumu kısaca şöyledir: Kanunsuzluk ve otorite boşluğu sebebiyle Mogadişu'daki iş adamlarının düzeni tesis etmek için kurdukları "İslami mahkemeler" daha sonra İMB ismi altında birleşmiştir. İMB'nin askeri kanadı olarak bilinen El-Şebab, El-Kaide ile bağlantısı olduğu gerekçesiyle ABD'nin terör örgütleri listesinde kendine yer bulmuştur. Etiyopya birlikleri ve hükümet güçlerine karşı El-Şebab'ın silahlı mücadelesinde 2009 başına kadar yaklaşık 16.000 sivil hayatını kaybetmiştir. ("Etiyopya Somali'den Çekiliyor", s. 2.)
- 69 "Somali'de İntihar Saldırısı: 15 Ölü", 13.3.2009, <http://www.ntvmsnbc.com/id/24936229/>
- 70 "Etiyopya Somali'den Çekiliyor", s. 2-3.
- 71 "Somali'de Yeni Yönetim Kurulurken Çatışmalar Devam Ediyor", Melek Fırat, Ceren Gürseler, Gülistan Alpaslan, Görkem Tanrıverdi (Ed.), Afrika Gündemi (Şubat 2009), *AÇAUM*, s. 12.
- 72 "Somali'de Yeni...", s. 12.
- 73 "Somali'de Yeni...", s. 12.
- 74 "Somali'de Yeni...", s. 13.
- 75 "Somali'de İstikrarsızlık ve Korsan Faaliyetleri Devam Ediyor", Melek Fırat, Ceren Gürseler, Gülistan Alpaslan, Görkem Tanrıverdi (Ed.), Afrika Gündemi (Mart 2009), *AÇAUM*, s. 10.
- 76 "Somali Hükümeti'ne Uluslararası Destek Sözü", Melek Fırat, Ceren Gürseler, Gülistan Alpaslan, Görkem Tanrıverdi (Ed.), Afrika Gündemi (Nisan 2009), *AÇAUM*, s. 9-10.
- 77 "Somali Hükümetine...", s. 10.
- 78 "Somali Hükümetine...", s. 10.
- 79 "Somali'de Çatışmalar Devam Ederken Eritre El-Şebab'a Destek Vermekle Suçlandı", Melek Fırat, Ceren Gürseler, Gülistan Alpaslan, Görkem Tanrıverdi (Ed.), Afrika Gündemi (Mayıs 2009), *AÇAUM*, s. 5-6.
- 80 "Somali'de Çatışmalar..." s. 14.
- 81 IGAD (Inter-Governmental Authority on Development), Doğu Afrika'daki ülkelerin oluşturmuş olduğu bir bölgesel uluslararası örgüttür.
- 82 "Somali'de Çatışmalar..." s. 6.
- 83 Uveys 27 Mayıs 2009'da, 2009 Şubat'ında Hükümet karşıtı İslamcı grupların birleşmesiyle oluşan İslami Parti'nin liderliğine geçmiştir.
- 84 "Somali'de Çatışmalar..." s. 6.
- 85 "Somali'de Çatışmalar Devam Ederken Hükümet Destek İstedi", Melek Fırat, Ceren Gürseler, Gülistan Alpaslan, Görkem Tanrıverdi (Ed.), Afrika Gündemi (Haziran 2009), *AÇAUM*, s. 12-13.
- 86 "Somali'de Çatışmalar Devam Ederken Hükümet Destek İstedi", s. 12-14.
- 87 "Clinton Somali Hükümeti'ne Destek Vereceklerini Açıkladı", Melek Fırat, Ceren Gürseler, Gülistan Alpaslan, Görkem Tanrıverdi (Ed.), Afrika Gündemi (Ağustos 2009), *AÇAUM*, s. 20.

- 88 "Somali'de Çatışmalar Devam Ederken Hükümet Destek İstedi", s. 13.
- 89 "Clinton Somali Hükümeti'ne Destek Vereceklerini Açıkladı", s. 19.
- 90 "Somali'de Amerikan Özel Kuvvetleri Uzun Bir Aradan Sonra Operasyon Düzenledi", Melek Fırat, Ceren Gürseler, Gülistan Alpaslan, Görkem Tanrıverdi (Ed.), Afrika Gündemi (Eylül 2009), *AÇAUM*, s. 23.
- 91 "Etiyopya Somali'den Çekiliyor", s. 3.
- 92 "Somali'de Amerikan Özel Kuvvetleri Uzun Bir Aradan Sonra Operasyon Düzenledi", s. 23.
- 93 Selda Shosa, "Somali'de Müslümanlar Çatıştı: 8 Ölü", 12.10.2009, http://www.timeturk.com/Somalide-Müslümanlar-çatıştı--8-ölü_93951-haberi.html
- 94 "Somalia: 17 Killed in Renewed Clashes Near Kismayo", 10.11.2009, <http://allafrica.com/stories/200910060913.html>
- 95 Nicole Johnston's Reports, *Al Jazeera*, (Akt: Somaliland Press, "Somali Ministers Killed by Hotel Suicide Bomb", 7.12.2009, <http://somalilandpress.com/9867/somali-ministers-killed-by-hotel-suicide-bomb/>)
- 96 "Somalia: 18 Die In Rebel Clashes", 8.2.2010, <http://query.nytimes.com/gst/fullpage.html?res=9E00E7DB1739F931A25752C0A9669D8B63>
- 97 "Puntland Somali'den Ayrıldığını Açıkladı", Melek Fırat, Ceren Gürseler, Gülistan Alpaslan, Görkem Tanrıverdi (Ed.), Afrika Gündemi (Ocak 2011), *AÇAUM*, s. 13-14.
- 98 "Somali Geçiş Hükümeti Tartışılmaya Devam Ediyor", Melek Fırat, Ceren Gürseler, Gülistan Alpaslan, Görkem Tanrıverdi (Ed.), Afrika Gündemi (Şubat 2011), *AÇAUM*, s. 20.
- 99 "Somali'de Hükümet de Görev Süresini Uzatma Kararı Aldı", Melek Fırat, Ceren Gürseler, Gülistan Alpaslan, Görkem Tanrıverdi (Ed.), Afrika Gündemi (Mart 2011), *AÇAUM*, s. 18.
- 100 "Somali'de Başbakan İstifa Etti", Melek Fırat, Ceren Gürseler, Gülistan Alpaslan, Görkem Tanrıverdi (Ed.), Afrika Gündemi (Haziran 2011), *AÇAUM*, s. 8
- 101 "Somalia", *The New York Times*, 17 Ağustos 2011.
- 102 Sadi Çaycı, "Deniz Haydutluğu ile Mücadele ve Türkiye'nin Konumu: Somali Örneği", ORSAM, Rapor No: 1, Mart 2009, s. 5-7, 9.
- 103 Johann Hari, "Korsanlar Hakkında Yalan Söyleniyor", <http://www.timeturk.com/tr/2009/04/22/korsanlar-hakkin-da-yalan-soyleniyor.html>, Erişim Tarihi: 20.8.2011.
- 104 "Who,What, Why: What is a Famine?", <http://www.bbc.co.uk/news/world-us-canada-14199080>, Erişim Tarihi: 20.0.8.2011.
- 105 Serkan Ocak, "Mülteci Kampında Bir Toprak Ağası", *Radikal*, 17 Ağustos 2011, s. 5.
- 106 Ahmet Kavas, "Afrika; Umutların Söndürüldüğü Ülke Somali", *Dünya Gündemi*, 4.9.2008, <http://www.dusuncegundem.com/sayi-41/dunya-gundemi-afrika-umutlarin-sonduruldugu-ulke-somali.html>
- 107 Ocak, "Mülteci Kampında Bir Toprak Ağası", s. 5.
- 108 "Somali Büyük Bir Krizle Karşı Karşıya", *BBC*, (Akt: 5.5.2009, <http://www.timeturk.com/Somali-buyuk-bir-krizle-karsi-karsiya-13756-haberi.html>)
- 109 "Somalia", *The New York Times*, 17 Ağustos 2011.
- 110 "Horn of Africa Drought Crisis", <http://ochaonline.un.org/rosea/DroughtUpdateinEAfrica/tabid/7579/language/en-US/Default.aspx>, Erişim Tarihi: 20.0.8.2011.
- 111 Sezer, "Somali'de Gerçek Hedef El Kaide Mi?", s. 83.
- 112 Doğan Aydal, *Petrolsüz Dünya*, İstanbul, Truva Yayınları, 2008, s. 48-49.
- 113 Okur, *Afrika: Zengin Ama Yoksul*, s. 18, 185-186.
- 114 Okur, *Afrika: Zengin Ama Yoksul*, s. 186.
- 115 Sedat Laçiner, "Doğu Afrika ve ABD: Somali'ye Amerikan Saldırısı", 28.1.2009, <http://www.usakgundem.com/yazarlar.php?type=3&id=551>
- 116 İbrahim Karagül, "Deniz Korsanlığı ABD Oyunu Mu?", *Yenişafak*, (Akt: 3.2.2009, <http://www.haberaktuel.com/Deniz-Korsanligi-ABD-oyunu-mu-haberi-162426.html>)
- 117 "ABD Somali'yi Bombalıyor", 28.1.2009, <http://www.radikal.com.tr/haber.php?haberno=209662>
- 118 "ABD Uçakları Somali'yi Vurdu", 6.5.2009, <http://www.timeturk.com/ABD-ucaklari-Somaliyi-vurdu-910-haberi.html>

- 119 “Afrika: Somali Kaosa Teslim”
- 120 Barış Adıbelli, “Çin Harekete Geçiyor”, 17.3.2009, <http://www.turkcelil.com/modules/smartsection/item.php?itemid=4454>
- 121 ‘Çin’in hızlı bir şekilde bölgede askeri varlık göstermesinin korsanların ötesinde farklı siyasi ve ekonomik amaçları olabileceğinden ne kastedildiğine yönelik Nicholas D. Kristof’un New York Times’da 27 Aralık 2008’de yayınlanan “Darfur için yeni bir şans” başlıklı yazısı ipuçları içermektedir. (Adıbelli, “Çin Harekete Geçiyor”)
- 122 “Vicdansızlık Deposu”, Yeni Şafak, 17 Ağustos 2011, s. 10.
- 123 Thomas Mountain, “Somali’deki Dünya Gıda Programı: Merhamet Meleği Mi Yoksa Azrail Mi?”, *Dünya Gündemi*, 14 Ağustos-21 Ağustos 2011, Sayı 348, s. 12.
- 124 Ocak, “Mülteci Kampında Bir Toprak Ağası”, s. 5.
- 125 John Heilprin, “UN Says Aid To Somalia Won’t Decrease Due To Fraud”, http://www.taiwannews.com.tw/etn/news_content.php?id=1680959, Erişim Tarihi: 16.0.8.2011.
- 126 Abdi Sheikh, “Somali Clashes Kill 138 In Two Weeks Rights Group”, 11.2.2010, <http://www.alertnet.org/thenews/newsdesk/LDE60E0EV.htm>
- 127 Sheikh, “Somali Clashes Kill 138 In Two Weeks Rights Group”, 11.2.2010, <http://www.alertnet.org/thenews/newsdesk/LDE60E0EV.htm>
- 128 Kavas, “Afrika; Umutların Söndürüldüğü Ülke Somali”
- 129 “45 Somalili Göçmen Boğuldu”, 13.9.2009, <http://www.ntvmsnbc.com/id/24941649/>
- 130 Abdi Sheikh, “Somali Clashes Kill 138 In Two Weeks Rights Group”, 11.2.2010, <http://www.alertnet.org/thenews/newsdesk/LDE60E0EV.htm>
- 131 “A Worsening Humanitarian Situation”, <http://www.unhcr.org/pages/4e1ff4b06.html>, Erişim Tarihi: 20.0.8.2011.
- 132 “Horn of Africa Drought Crisis”, <http://ochaonline.un.org/rosea/DroughtUpdateinEAfrica/tabid/7579/language/en-US/Default.aspx>, Erişim Tarihi: 20.0.8.2011.
- 133 “UNCHR Distributes Aid To 30.000 Displaced Somalis in Past Week”, <http://www.unhcr.org/4e4e724d9.html>, Erişim Tarihi: 20.08.2011.
- 134 “İyilik Gemisi Somali’nin Yaralarını Sarmaya Hazırlanıyor”, <http://www.tika.gov.tr/haber/iyilik-gemisi-somalinin-yaralarini-sarmaya-hazirlaniyor/12>, Erişim Tarihi: 16.8.2011.
- 135 “Türkiye Somali İçin Harekete Geçmiştir”, <http://www.basbakanlik.gov.tr/Forms/pActuelDetail.aspx>, Erişim Tarihi: 18.8.2011.
- 136 Abdullah Yavuz Altun ve Selvi Öztürk, “Gökdelenlerinize Övüneceğinize Somali’ye Yardım Edin”, *Zaman*, 18 Ağustos 2011.
- 137 “Türkiye Somali İçin Harekete Geçmiştir”
- 138 “Türkiye Somali İçin Harekete Geçmiştir”
- 139 “Türkiye Başbakanı Somali’de”, http://www.bbc.co.uk/turkce/haberler/2011/08/110819_somalia.shtml, Erişim Tarihi: 20.0.8.2011.
- 140 “Türkiye Somali İçin Harekete Geçmiştir”
- 141 “Türkiye Somali İçin Harekete Geçmiştir”
- 142 Servet Yanatma ve Onur Çoban, 20.0.8.2011, “Somalililere Seslendi: Sıkıntıyı Birlikte Atlatacağız”, <http://www.zaman.com.tr/haber.do?haberno=1171118&title=somalililere-seslendi-sikintiyi-birlikte-atlatacagiz&haberSayfa=0>

ORSAM AKADEMİK KADROSU

Hasan Kanbolat
Habib Hürmüzlü
Doç. Dr. Veysel Ayhan
Doç. Dr. Mehmet Şahin
Doç. Dr. Harun Öztürkler
Doç. Dr. Özlem Tür
Yrd. Doç. Dr. Serhat Erkmen
Dr. Neslihan Kevser Çevik
Dr. Didem Danış
Dr. Jale Nur Ece
Dr. İlyas Kamalov
Dr. Bayram Sinkaya
Dr. Süreyya Yiğit
Av. Aslıhan Erbaş Açıkl
Volkan Çakır
Bilgay Duman
Ogün Duru
Oytun Orhan
Sercan Doğan
Nebahat Tanrıverdi
Selen Tonkuş Kareem
Uğur Çil
Nazlı Ayhan
Leyla Melike Koçgündüz
Göknil Erbaş
Aslı Değirmenci
Jubjana Vila

ORSAM Başkanı
ORSAM Danışmanı, Ortadoğu
ORSAM Danışmanı, Ortadoğu - Abant İzzet Baysal Üniversitesi
ORSAM Danışmanı, Ortadoğu - Gazi Üniversitesi
ORSAM Danışmanı, Ortadoğu Ekonomileri - Afyon Kocatepe Üniversitesi
ORSAM Danışmanı, Ortadoğu - ODTÜ
ORSAM Danışmanı, Ortadoğu - Ahi Evran Üniversitesi
ORSAM Danışmanı, Ortadoğu
ORSAM Danışmanı, Ortadoğu - Galatasaray Üniversitesi
ORSAM Danışmanı, Deniz Emniyeti ve Güvenliği
ORSAM Danışmanı, Avrasya
ORSAM Danışmanı, Ortadoğu - Atatürk Üniversitesi
ORSAM Danışmanı, Avrasya
ORSAM Danışmanı, Enerji-Deniz Hukuku
ORSAM Danışmanı, Afrika
ORSAM Uzmanı, Ortadoğu
ORSAM Yönetici Editörü
ORSAM Uzmanı, Ortadoğu
ORSAM Uzman Yardımcısı, Ortadoğu
ORSAM Uzman Yardımcısı, Ortadoğu
ORSAM Uzman Yardımcısı, Ortadoğu
ORSAM Uzman Yardımcısı, Ortadoğu
ORSAM Uzman Yardımcısı, Ortadoğu & Projeler
ORSAM Uzman Yardımcısı, Ortadoğu & Projeler
ORSAM Uzman Yardımcısı, Karadeniz
ORSAM Uzman Yardımcısı, Ortadoğu
ORSAM Uzman Yardımcısı, Ortadoğu

ORSAM Su Araştırmaları Programı

Dr. Tuğba Evrim Maden
Dr. Seyfi Kılıç
Kamil Erdem Güler
Çağlayan Arslan

ORSAM Su Araştırmaları Prog. Dan. - Aksaray Üni. Uluslararası İlişkiler Böl.
ORSAM Su Araştırmaları Prog. Dan. - Aksaray Üni. Uluslararası İlişkiler Böl.
ORSAM Uzman Yardımcısı, ORSAM Su Araştırmaları Programı
ORSAM Uzman Yardımcısı, ORSAM Su Araştırmaları Programı

ORSAM DANIŞMA KURULU

Dr. İsmet Abdülmecid
Prof. Dr. Hayati Aktaş
Hasan Alsancak
Prof. Dr. Meliha Benli Altunışık
Prof. Dr. Ahat Andican
Prof. Dr. Dorayd A. Noori
Prof. Dr. Tayyar Arı
Prof. Dr. Ali Arslan
Başar Ay
Prof. Dr. Mustafa Aydın
Doç. Dr. Ersel Aydınlı
Doç. Dr. Veysel Ayhan
Prof. Dr. Hüseyin Bağcı
İtir Bağdadi
Prof. Dr. İdris Bal
Yrd. Doç. Dr. Ersan Başar
Kemal Beyatlı
Barbaros Binicioğlu
Prof. Dr. Ali Birinci
Doç. Dr. Mustafa Budak
E. Hava Orgeneral Ergin Celasin
Volkan Çakır
Doç. Dr. Mitat Çelikpala
Prof. Dr. Gökhan Çetinsaya
Dr. Didem Danış
Prof. Dr. Volkan Ediger
Prof. Dr. Cezmi Eraslan
Prof. Dr. Çağrı Erhan
Yrd. Doç. Dr. Serhat Erkmen
Dr. Amer Hasan Fayyadh
Av. Aslıhan Erbaş Açıkl
Mete Göknel
Osman Göksel

Irak Danıştay Eski Başkanı
Karadeniz Teknik Üniversitesi, Uluslararası İlişkiler Bölüm Başkanı
BP & BTC Türkiye, Enerji Güvenliği Direktörü
ODTÜ, Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürü
Devlet Eski Bakanı, İstanbul Üniversitesi
Irak'ın Ankara Büyükelçiliği Kültür Müsteşarı Yardımcısı
Uludağ Üniversitesi, Uluslararası İlişkiler Bölüm Başkanı
İstanbul Üniversitesi, Tarih Bölümü
Türkiye Tekstil Sanayi İşveren Sendikası Genel Sekreteri
Kadir Has Üniversitesi Rektörü
Bilkent Üniversitesi Rektör Yardımcısı & Fulbright Genel Sekreteri
ORSAM Ortadoğu Dan., Abant İzzet Baysal Üni., Uluslararası İlişkiler Böl.
ODTÜ, Uluslararası İlişkiler Bölüm Başkanı
İzmir Ekonomi Üni. Öğretim Gör., Uluslararası İlişkiler ve Avrupa Birliği Böl.
TBMM 24. Dönem Milletvekili
Karadeniz Teknik Üniversitesi, Deniz Ulaştırma İşletme Müh. Bölüm Başkanı
Irak Türkmen Basın Konseyi Başkanı
Ortadoğu Danışmanı
Türk Tarih Kurumu Başkanı
Başbakanlık Devlet Arşivleri Genel Müdür Yardımcısı
23. Hava Kuvvetleri Komutanı
ORSAM Danışmanı, Afrika
Kadir Has Üniversitesi, Uluslararası İlişkiler Bölüm Başkanı
İstanbul Şehir Üniversitesi Rektörü
ORSAM Ortadoğu Danışmanı, Galatasaray Üniversitesi, Sosyoloji Bölümü
İzmir Ekonomi Üniversitesi, Ekonomi Bölümü
Başbakanlık Atatürk Araştırma Merkezi Başkanı
Ankara Üniversitesi ATAÜM Müdürü, SBF Uluslararası İlişkiler Bölümü
ORSAM Ortadoğu Dan., Ahi Evran Üni., Uluslararası İlişkiler Böl. Başkanı
Bağdat Üniversitesi, Siyaset Bilimi Fakültesi Dekanı
ORSAM Danışmanı, Enerji-Deniz Hukuku
BOTAŞ Eski Genel Müdürü
BTC ve NABUCCO Koordinatörü

Timur Göksel
 Prof. Dr. Muhamad Al Hamdani
 Habib Hümmüzlü
 Numan Hazar
 Doç. Dr. Pınar İpek
 Dr. Tuğrul İsmail
 Dr. İlyas Kamalov
 Doç. Dr. Hasan Ali Karasar
 Doç. Dr. Şenol Kantarcı
 Selçuk Karaçay
 Doç. Dr. Nilüfer Karacasulu
 Prof. Dr. M. Lütfullah Karaman
 Yrd. Doç. Dr. Şaban Kardeş
 Doç. Dr. Elif Hatun Kılıçbeyli
 Prof. Dr. Aleksandr Knyazev
 Prof. Dr. Erol Kurubaş
 Prof. Dr. Talip Küçükcan
 Arslan Kaya
 Dr. Hicran Kazancı
 İzzettin Kerküklü
 Doç. Dr. Mustafa Kibaroğlu
 Prof. Dr. Mosa Aziz Al Mosawa
 Prof. Dr. Mahir Nakip
 Doç. Dr. Tarkan Oğuzlu
 Prof. Dr. Çınar Özen
 Murat Özçelik
 Doç. Dr. Harun Öztürkler
 Dr. Bahadır Pehlivan Türk
 Prof. Dr. Victor Panin
 Prof. Dr. Suphi Saatçi
 Ersan Sarıkaya
 Dr. Bayram Sinkaya
 Doç. Dr. İbrahim Sirkeci
 Dr. Aleksandr Sotnichenko
 Dr. Irina Svistunova
 Doç. Dr. Mehmet Şahin
 Prof. Dr. Türel Yılmaz Şahin
 Mehmet Şüküroğlu
 Doç. Dr. Oktay Tanrısever
 Prof. Dr. Erol Taymaz
 Prof. Dr. Sabri Tekir
 Dr. Gönül Tol
 Doç. Dr. Özlem Tür
 M. Ragıp Vural
 Dr. Ermanno Visintainer
 Dr. Umut Uzer
 Prof. Dr. Vatanyar Yagya
 Dr. Süreyya Yiğit

Beyrut Amerikan Üniversitesi Öğretim Üyesi
 Irak'ın Ankara Büyükelçiliği Kültür Müsteşarı
 ORSAM Ortadoğu Danışmanı
 Emekli Büyükelçi
 Bilkent Üniversitesi, Uluslararası İlişkiler Bölümü
 TOBB Ekonomi ve Teknoloji Üniversitesi, Uluslararası İlişkiler Bölümü
 ORSAM Avrasya Danışmanı
 Bilkent Üniversitesi, Uluslararası İlişkiler Bölümü
 Kırıkkale Üniversitesi, Uluslararası İlişkiler Bölümü
 Vodafone Genel Müdür Yardımcısı (Türkiye)
 Dokuz Eylül Üniversitesi, Uluslararası İlişkiler Bölümü
 Fatih Üniversitesi, Uluslararası İlişkiler Bölüm Başkanı
 TOBB Ekonomi ve Teknoloji Üniversitesi, Uluslararası İlişkiler Bölümü
 Çukurova Üniversitesi, Uluslararası İlişkiler Bölüm Başkanı
 Rus-Slav Üniversitesi (Bişkek, Kırgızistan)
 Kırıkkale Üniversitesi, Uluslararası İlişkiler Bölüm Başkanı
 Marmara Üniversitesi, Ortadoğu Araştırmaları Enstitüsü Müdürü
 KPMG, Yeminli Mali Müşavir
 Irak Türkmen Cephesi Türkiye Temsilcisi
 Kerkük Vakfı Başkanı
 Bilkent Üniversitesi, Uluslararası İlişkiler Bölümü
 Bağdat Üniversitesi Rektörü
 Ahmet Yesevi Üniversitesi Rektör Vekili
 Bilkent Üniversitesi, Uluslararası İlişkiler Bölümü
 Ankara Üniversitesi, SBF Uluslararası İlişkiler Bölümü
 Türkiye Cumhuriyeti Bağdat Büyükelçisi
 ORSAM Ortadoğu Danışmanı, Afyon Kocatepe Üni. İktisat Bölümü
 TOBB Ekonomi ve Teknoloji Üniversitesi, Uluslararası İlişkiler Bölümü
 Pyatigorsk Üniversitesi (Pyatigorsk, Rusya)
 Kerkük Vakfı Genel Sekreteri
 Türkmeneli TV – (Kerkük, Irak)
 ORSAM Ortadoğu Danışmanı, Atatürk Üniversitesi
 Regent's College (Londra, Birleşik Krallık)
 St. Petersburg Üniversitesi (Rusya Federasyonu)
 Moskova Devlet Üni., Uluslararası İlişkiler (Rusya Federasyonu)
 ORSAM Ortadoğu Danışmanı, Gazi Üni. Uluslararası İlişkiler Bölümü
 Gazi Üniversitesi, Uluslararası İlişkiler Bölümü
 Enerji Uzmanı
 ODTÜ, Uluslararası İlişkiler Bölümü
 ODTÜ, Kuzey Kıbrıs Kampusü Rektör Yardımcısı (KKTC)
 İzmir Üniversitesi, İktisadi İdari Bilimler Fakültesi Dekanı
 Middle East Institute Türkiye Çalışmaları Direktörü (ABD)
 ORSAM Ortadoğu Danışmanı, ODTÜ Uluslararası İlişkiler Bölümü
 2023 Dergisi Yayın Koordinatörü
 Vox Populi Direktörü (Roma-İtalya)
 İstanbul Teknik Üniversitesi, İnsan ve Toplum Bilimleri
 St. Petersburg Şehir Par. Milletvekili, St. Petersburg Üni. (Rusya Fed.)
 ORSAM Avrasya Danışmanı

ORTADOĞU ETÜTLERİ YAYIN KURULU

Meliha Benli Altunışık
 Bülent Aras
 Tayyar Arı
 İlker Aytürk
 Recep Boztemur
 Katerina Dalacoura
 F. Gregory Gause
 Fawaz Gerges
 Ahmet K. Han
 Raymond Hinnebusch
 Rosemary Hollis
 Bahgat Korany
 Peter Mandaville
 Emma Murphy

Orta Doğu Teknik Üniversitesi
 Dışişleri Bakanlığı Stratejik Araştırmalar Merkezi Başkanı
 Uludağ Üniversitesi
 Bilkent Üniversitesi
 Orta Doğu Teknik Üniversitesi
 Londra Ekonomi Üniversitesi (Birleşik Krallık)
 Vermont Üniversitesi (ABD)
 Londra Ekonomi Üniversitesi (Birleşik Krallık)
 Kadir Has Üniversitesi
 St. Andrews Üniversitesi (Birleşik Krallık)
 City Üniversitesi (Birleşik Krallık)
 Durham Üniversitesi (Birleşik Krallık)
 George Mason Üniversitesi (ABD)
 Durham Üniversitesi (Birleşik Krallık)

ORTADOĞU ANALİZ YAYIN KURULU

Prof. Dr. Meliha Benli Altunışık
 Hasan Kanbolat
 Doç. Dr. Hasan Ali Karasar
 Yrd. Doç. Dr. Serhat Erkmen

ODTÜ, Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürü
 ORSAM Başkanı
 Bilkent Üniversitesi, Uluslararası İlişkiler Bölümü
 ORSAM Dan., Ahi Evran Üniversitesi Uluslararası İlişkiler Böl. Başkanı

MithatpaŐa Caddesi 46/6 Kızılay-ANKARA
Tel: 0 (312) 430 26 09 Fax: 0 (312) 430 39 48
www.orsam.org.tr, orsam@orsam.org.tr